

TILINPÄÄTÖS 2023

HSLH 19.3.2024

Yhtymäkokous 21.5.2024

HSL Helsingin seudun liikenne

HSL Helsingin seudun liikenne
Opastinsilta 6 A
PL 100, 00077 HSL
puhelin (09) 4766 4444
www.hsl.fi

Lisätietoja: Jussi Saarinen, johtaja
Maarit Hauskamaa, yksikön päällikkö

Copyright: Graafit ja muut kuvat: HSL

SISÄLLYSLUETTELO

1	TOIMINTAKERTOMUS	3
1.1	Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	3
1.1.1	<i>Toimitusjohtajan katsaus.....</i>	3
1.1.2	<i>Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset.....</i>	4
1.1.3	<i>Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys .....</i>	7
1.1.4	<i>Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa .....</i>	10
1.1.5	<i>Henkilöstö.....</i>	12
1.1.6	<i>Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....</i>	13
1.1.7	<i>Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista .....</i>	15
1.2	Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.....	17
1.3	Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	20
1.3.1	<i>Tilikauden tuloksen muodostuminen .....</i>	20
1.3.2	<i>Toiminnan rahoitus.....</i>	21
1.4	Rahoitusasema ja sen muutokset.....	23
1.5	Kokonaistulot ja –menot	24
1.6	Tilikauden tuloksen käsittely	25
2	TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILUT	26
2.1	Strategisten tulostavoitteiden toteutuminen	26
2.1.1	<i>Kohti päästötöntä joukkoliikennettä.....</i>	26
2.1.2	<i>Joukkoliikenteen käyttö ennätyslukemissa .....</i>	27
2.1.3	<i>Kustannustehokas joukkoliikenne.....</i>	28
2.1.4	<i>Tasapainoinen talous .....</i>	28
2.2	Sitovat erät	29
2.3	Tuloslaskelmaosan toteutuminen	30
2.3.1	<i>Toimintatuotot.....</i>	31
2.3.2	<i>Toimintakulut .....</i>	33
2.3.3	<i>Rahoitustuotot ja -kulut.....</i>	38
2.3.4	<i>Poistot.....</i>	38
2.3.5	<i>Tilikauden tulos.....</i>	38
2.4	Investointien toteutuminen	39
2.5	Rahoitusosan toteutuminen	40
3	TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	41
3.1	Tuloslaskelma	41

3.2	Rahoituslaskelma	42
3.3	Tase	43
3.4	Kuntaosuudet jakoperusteiden mukaan	45
4	TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	46
4.1	Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	46
4.2	Tuloslaskelman liitetiedot.....	47
4.2.1	<i>Joukkoliikenteen lipputulot ja palveluostot</i>	47
4.2.2	<i>Tuloksen muodostuminen tulosalueittain</i>	49
4.2.3	<i>Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen ja poistonalaisten investointien vastaavuudesta</i>	50
4.3	Taseen liitetiedot.....	51
4.3.1	<i>Taseen vastaavia koskevat liitetiedot</i>	51
4.3.2	<i>Taseen vastattavia koskevat liitetiedot</i>	53
4.4	Vastuut ja vakuudet	56
4.5	Henkilöstöä, luottamushenkilömaksuja ja tilintarkastajan palkkiota koskevat liitetiedot	57
4.6	Tunnuslukujen laskentakaavat.....	59
4.7	Kuntaosuuksien jakoperusteet	60
5	ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT	64

1 TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1 Toimitusjohtajan katsaus

Kuluneen vuoden aikana olemme jatkaneet merkittävää työtämme joukkoliikenteen kehittämiseksi HSL-alueella. Matkustajamäärät ja lipputulot ovat kasvaneet edellisvuoteen verrattuna, mutta joudumme vuonna 2024 kirittämään kasvua, jotta strategiakaudelle asetetut tavoitteet saavutettaisiin.

Matkustajamäärät kasvoivat 40 miljoonalla nousulla edellisvuodesta ja nousumäärä oli 344,3 milj. nousua. Matkustajamäärien kehityksessä olemme hieman jäljessä strategian mukaisesta kasvuvauhdista. Lipputulot jäivät hieman talousarviotavoitteesta, mutta kasvoivat 66,7 milj. eurolla edellisvuodesta ollen 376,4 milj. euroa. Toimintakulut kasvoivat edellisvuodesta 96,2 milj. eurolla, mutta jäivät talousarviosta 42,4 milj. eurolla ollen yhteensä 830,1 milj. euroa. Edellisvuoteen verrattua kustannukset kasvoivat pääosin metro- ja pikaraitioliikenteen osalta. Länsimetron jatko Kivenlahteen ja pikaratikan valmistuminen kasvattivat sekä operointi- että infrakustannuksia. Talousarvion alittuminen johtui merkittävilta osin kustannustason ennakoitua maltillisemmasta tasosta sekä ajamattomasta liikenteestä, jota aiheutui lakoista. Joukkoliikenteeseen laajasti vaikuttavia lakkoja oli maalisi- ja joulukuussa.

HSL alue on jaettu kolmeen maantieteelliseen markkina-alueeseen: itään, etelään ja länteen. Alueellisella jaolla haluamme syventyä asiakkaisiimme paremmin. Tuntemalla asiakkaiden liikkumistarpeen ja kysynnän, pystymme tarjoamaan heille parempaa ja kohdennetumpaa joukkoliikennepalvelua sekä myyntikanaviemme kautta parhaiten soveltuvaa palvelua erityisesti digitaalisten kanavien ja lipputuotteiden välityksellä. Asiakastytyväisyytemme on säilynyt hyvällä tasolla. Syksyn 2023 asiakastytyväisyystutkimuksessamme 86 % matkustajista oli joko erittäin tai melko tyytyväisiä HSL:n joukkoliikenteeseen antaen sille yleisarvosanaksi 4 tai 5 asteikolla 1–5. Tulos oli sama kuin syksyn 2022 asiakastytyväisyystutkimuksessa. HSL:n palveluiden suosittelijoiden osuus nousi viimeisimmässä joulukuun NPS-kyselyssä merkittävästi. Joulukuun NPS-luku eli suositteluindeksi oli 37, mikä vastaa hyvää tulosta. Suositteluindeksi oli korkein Helsingin B-vyöhykkeellä (41) ja matalin Espoon C-vyöhykkeellä (16). Nousua oli eniten Espoon ja Kauniaisten B-vyöhykkeellä (+21).

Vuoden 2023 aikana loimme HSL:lle uuden brändistrategian, joka perustuu HSL:n strategiaan ja osaltaan täydentää sitä. Asiakkaille brändi on lupaus jostain merkityksellisestä, ja meille HSL:ssä se antaa yhteisen asiakaslähtöisen tavoitteen ja suunnan valinnoille. Uusi brändilupauksemme on ”Kaikki on mahdollista”. Se on meidän uusi tunnuslauseemme ja lupaus HSL:n asenteesta asiakkaille, toisillemme, kumppaneillemme ja omistajille. Ratkomme yhteisiä asioita aina mahdollistajiasenteella. Kaupunkiseudulla ja ihmisten elämässä tapahtuu paljon asioita, jotka eivät olisi mahdollisia ilman HSL:ää.

Tulevien vuosien osalta olemme tilanteessa, jossa toimintaamme ohjaavat edelleen tasapainoinen talous, kustannustehokkuus ja vahvat kasvun vuodet. Haemme volyymia nostaaksemme nousijamäärät uusiin ennätyslukemiin. Jotta onnistuisimme tässä tavoitteessa, pitää meidän panostaa vahvasti kasvuun houkutellessamme asiakkaita kestävien liikkumismuotojen pariin, tarjonnan

mahdollisella lisäämisellä, sensitiivisillä hinnoitteluratkaisuilla ja tarjoamalla houkuttelevia ja asiakkaiden tarpeisiin sopivia tuotteita ja asiakaskokemuksen osalta maksamisen ja matkustamisen vaihtavuutta.

Joukkoliikenne ja sen kannattava kasvu on yhteinen asiamme. Se vaikuttaa meidän kaikkien ja satojen tuhansien asiakkaidemme arkeen ja elämänlaatuun. Matkustajamäärissä ja lipputuloissa on haastava tavoitetaso vuoteen 2024. Tilannetta eivät helpota erilaiset työmaat, jotka aiheuttavat poikkeavia liikennejärjestelyitä mm. metro- ja raitioliikenteessä. Lisäksi etätyö on jäänyt pysyväksi ilmiöksi. Haasteista huolimatta jatkamme työtämme matkustajien tarpeiden huomioimiseksi ja joukkoliikenteen kehittämiseksi. Tavoitteenamme on tarjota entistä sujuvampaa ja ympäristöystävällisempää liikkumista kaikille alueemme asukkaille.

Kaikki on mahdollista!

Jussi Saarinen
vs. toimitusjohtaja

1.1.2 Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kuntayhtymä toimii pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta annetun lain (829/2009) 3 §:ssä tarkoitettuna kuntayhtymänä perussopimuksessa mainitulla tavalla. Kuntayhtymä toimii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o: 1370/2007 ja joukkoliikennelain (869/2009) mukaisena toimivaltaisena viranomaisena ja hoitaa muut viranomaistehtävät sen mukaan kuin asiasta on erikseen säädetty.

Kuntayhtymän perustajakuntia ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kerava ja Kirkkonummi. Kuntayhtymän yhdeksän jäsenkuntaa ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Sipoo, Siuntio ja Tuusula. Jäsenkuntien peruspääomaosuuksien jakautuminen jäsenkunnittain on esitetty sivulla 53. Perussopimuksen mukaan HSL voi laajentua kattamaan Helsingin seudun 14 kuntaa ja HSL vastaa liikennejärjestelmäsuunnittelusta näiden 14 kunnan alueella. Tili-kaudella kuntayhtymään ei liittynyt uusia jäsenkuntia.

Kuntayhtymän johtaminen perustuu strategiaan, taloussuunnitelmaan, talousarvioon sekä muihin yhtymäkokouksen päätöksiin. Yhtymäkokous vastaa kuntayhtymän toiminnasta ja taloudesta, käyttää kuntayhtymän päätösvaltaa ja siirtää toimivaltaansa hallintosäännön määräyksillä. Hallitus vastaa yhtymäkokouksen päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Hallitus johtaa kuntayhtymän toimintaa, hallintoa ja taloutta sekä huolehtii kuntayhtymän toiminnan kehittämisestä ja tuloksellisuudesta yhtymäkokouksen päätösten mukaisesti. Hallituksen tehtävänä on päättää asioista, joita ei ole säädetty tai määrätty muulle viranomaiselle. Hallitus voi siirtää toimivaltaansa edelleen lukuun ottamatta perussopimuksessa määrättyjä tehtäviä.

Kuntayhtymän hallituspaikkojen kuntajako 31.12.2023 oli seuraava:

Helsinki	7
Espoo	3
Vantaa	3
Kirkkonummi	1
paikkoja yhteensä	14

Kuntayhtymän hallituksen poliittiset voimasuhteet 31.12.2023 olivat seuraavat:

Kansallinen kokoomus (Kok.)	5
Vihreä Liitto (Vihr.)	3
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue (SDP)	2
Perussuomalaiset (PerusS)	2
Vasemmistoliitto (Vas.)	1
Ruotsalainen kansanpuolue (RKP)	1
paikkoja yhteensä	14

HSL:n hallitus 1.1.-31.12.2023

Jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Matias Pajula (Kok./H), pj. 1.1.-30.6.2023	Sanna Hämäläinen (Kok./H), 1.1.-23.5.2023 Sirpa Asko-Seljavaara 23.5.-31.12.2023
Pekka Sauri (Vihr./H), vpj. ja pj. 1.7.-31.12.2023	Jessica Karhu (Vihr./H),
Saara Brax (Kok./Ki)	Lilli Salmi (Kok./T)
Heli Halava (Vihr./E)	Birjulin Yuri (Vihr./H)
Elina Kauppila (Vas./H)	Ilpo Haaja (Vas./H)
Sirpa Kauppinen (Vihr./V)	Tuure Savuoja (Vihr./V)
Mia Laiho (Kok./E)	Kimmo Oila (Kok./E)
Pasi Liukkonen (PerusS/V)	Teija Makkonen (PerusS/H)
Björn Månsson (RKP/H)	Nina af Hällström (RKP/E)
Maria Rajala (SDP/E)	Pertti Myller (SDP/E)
Johanna Laisaari (SDP/H) 1.1.-28.11.2023 Jaana Ylitalo (SDP/H) 28.11.-31.12.2023	Pekka Nieminen (SDP/V)
Sini Korpinen (Kok./H) 1.1.-23.5.2023 Sanna Hämäläinen 23.5-31.12.2023	Tarik Ahsanullah (Kok./H)
Sakari Rokkanen (Kok./V) 1.1.-28.11.2023 Anssi Aura 28.11.-31.12.2023	Kauko Passi (Kok./Ke)
Sampsa Rydman (PerusS/H)	Reetta Angelvo-Riipinen (PerusS/H)

HSL:n tarkastuslautakunta 1.1.-31.12.2023

Jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Ilkka Malmivaara (Kok./V) pj.	Mira Vaahermäki (Kok./V) 1.1.-28.11.2023 Sari Paukku-Sani (Kok./V) 28.11.-31.12.2023
Auli Ülle (Elolahti) (Vihr./E), vpj.	Sakari Kouti (Vihr./E)
Petteri Auvinen (SDP/H)	Susanna Kallama (SDP/H)
Laura Korpinen (PerusS/H)	Erkki Karinoja (PerusS/H)
Janne Vikman (Kok./H)	Dalena Bui (Kok./H)

Asiantuntijat

Asiantuntija	Varajäsen
Apulaispormestari Anni Sinnemäki, Helsinki	Maankäyttöjohtaja Rikhard Manninen
Kaupunginjohtaja Jukka Mäkelä, Espoo	Teknisen toimen johtaja Olli Isotalo Hallinto- ja kehittämisjohtaja Harri Kivinen

Asiantuntija	Varajäsen
Apulaiskaupunginjohtaja Tero Anttila, Vantaa	Suunnittelupäällikkö Markus Holm
Kunnanjohtaja Tarmo Aarnio, Kirkkonummi, 1.1.-31.1.2023 Kunnanjohtaja Virpi Sailas, Kirkkonummi 21.8.- 31.12.2023	Yhdyskuntatekniikan johtaja Anna-Kaisa Kaup- pinen
Pormestari Kalle Ikkela, Tuusula	Kunnanvaltuuston puheenjohtaja Arto Lindberg
Kaupunginjohtaja Kirsi Rontu, Kerava	Liikenneinsinööri Erkki Vähätörmä
Kunnanjohtaja Mikael Grannas, Sipoo	Talousjohtaja Pekka Kivilevo
Kaupunginjohtaja Christoffer Masar, Kauniainen	Yhdyskuntatoimen johtaja Marianna Harju
Kunnanjohtaja Juha-Pekka Isotupa, Siuntio	Sivistystoimenjohtaja Eero Kling

Yhtymäkokouksen valitsemana tilintarkastajana tilikauden aikana toimi tilintarkastusyhteisö BDO Oy ja vastuullisena tilintarkastajana KHT, JHT Tiina Lind.

H (Helsinki)
E (Espoo)
V (Vantaa)
Ka (Kauniainen)
Ke (Kerava)
Ki (Kirkkonummi)
Si (Sipoo)
T (Tuusula)

Organisaatio

Toimitusjohtaja johtaa hallituksen alaisena kuntayhtymän hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa sekä vastaa asioiden valmistelusta hallituksen käsiteltäväksi. HSL:ää johti toimitusjohtaja Mika Nykänen, jonka alaisuudessa toimi tilikauden päättyessä kuusi tulosaluetta: Hallinto, Ihmiset ja kulttuuri, Liikenne, Markkinat, Teknologia sekä Asiakaspalvelu, viestintä ja vastuullisuus.

Hallitus käsitteli kaksi organisaation tulosalueita koskevaa muutosta tilikauden aikana. Hallitus päätti 24.1.2023 (§ 3) perustaa Ihmiset ja kulttuuri -tulosalueen sekä tulosalueen johtajan viran. Erillinen Strategia -tulosalue ja tulosalueen johtajan virka päätettiin lakkauttaa 10.10.2023 päätöksellä (§ 88).

HSL:n toimitusjohtaja Mika Nykänen kutsuttiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen valtiosihteeriksi ja HSL:n hallitus myönsi 12.12.2023 (§ 116) toimitusjohtajalle virkavapaan valtiosihteerin toimikauden ajaksi. Samalla hallitus päätti käynnistää hakumenettelyn toimitusjohtajan viransijaisuuden täyttämiseksi määräajalle enintään siihen saakka kunnes toimitusjohtaja palaa hoitamaan virkaansa, kuitenkin enintään 31.5.2027 saakka. Hallitus päätti 13.2.2024 (§ 11) valita toimitusjohtajan sijaiseksi tietotekniikan diplomi-insinööri Vesa Silfverin.

Kuva 1. HSL:n organisaatiokaavio 31.12.2023

1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Vuosi 2023 edusti jatkumoa 2020-luvun ripeiden muutosten maailmaan. Pandemia vaipui unholaan seuraavien kriisien, Euroopassa käytävän sodan, talouden laajojen ongelmien sekä jatkuvasti rikkoutuvien lämpöennätysten ja sään ääri-ilmiöiden tieltä. Globalisaatio ei ole entisensä, vaan jatkuva murros ja siihen suhteutuvat maailmanpoliittisetkin kitkavoimat koettelevat yhteiskuntia ympäri maailman.

Epävakaassa ajassa ennustettavuus on ollut jo tovin heikkoa. Jälkeenpäin katsottuna vuosi 2023 ei tarjonnut toimintaympäristöön lähtötilaan nähden äärimmäisen suuria yllätyksiä kuin lähinnä tekoälyn nopean kehityksen muodossa. Jatkuvasti muuttuvaan uuteen normaaliin sopeutumista ja varautumista voidaan pitää keskeisinä vuotta läpileikkaneina teemoina. Sota Ukrainassa jähmettyi asemasodaksi ja kuluttavaksi kestävyystaisteluksi. Suomesta tuli lopulta NATO-jäsen. Nopeasti kiihtynyt ja talouden kipeästi kaipaama työperäinen maahanmuutto etenkin Aasiasta jatkui.

Koska inflaatio oli edellisvuonna noussut poikkeuksellisen korkealle tasolle, edusti vuosi 2023 paljolti nopeasti kiristyneeseen rahapolitiikkaan reagoimista ja kokonaiskysynnän sopeuttamista yhteensopivammaksi tarjonnan kanssa. Talouspolitiikan viiveistä ja erisuuntaisista vaikutuksista huolimatta korkojen nousu ehti hidastaa inflaatiota ja talouskasvua merkittävästi ja laaja-alaisesti. Ennakkotietojen mukaan Suomen bruttokansantuote supistui vuonna 2023 noin 0,5 prosenttia. Tuotannon supistuminen kiihtyi vuoden jälkimmäisellä puoliskolla, eikä vuoden 2024 alku edustane merkittävää käännoästä parempaan. Erityisesti merkittävän osan kansantuotteesta muodostava rakentaminen on edelleen pohjalukemissa.

Vuoden 2023 lopulle kokonaisinflaatio ehti laskea ripeästi etenkin energian ja ruuan kallistumisen hidastuttua. Vuositasolla inflaatio oli yli 6 prosenttia, mutta vuoden lopulle tultaessa se ehti hidastua noin puoleen siitä. Varsinkin kun jätetään liiallisen inflaation taittamista tavoitteleva korkojen vaikutus pois laskuista, päästiin kokonaisinflaatiossa loppuvuodesta 2023 jopa tavoitetasolle. Pidemmällä aikajänteellä inflaatiotavoitteen pysyvämpi saavuttaminen ei ole kuitenkaan itsestäänselvyys. Myös ruuan ja energian kaltaiset volatiilit erät huomioimatta jättävä pohjainflaatio on hidastunut merkittävästi, vaikka onkin palveluiden vetämänä edelleen koholla. Jo toista vuotta taantumassa olevassa taloudessa on paikoin heikkouden merkkejä, mutta ongelmien laajemmasta leviämisestä ei ole toistaiseksi havaintoja. Taantuma ei myöskään ole toistaiseksi erityisen syvä.

Vuonna 2024 korkojen odotetaan laskevan vuoden 2023 lopulla saavutetuista huippulukemistaan, mutta odotukset koronlaskujen ajankohdista ja nopeudesta vaihtelevat huomattavasti. Myös talousennustuksissa on tämän myötä poikkeuksellisen suuria eroja, mutta yleisesti ottaen hienoista orastavaa käännettä parempaan osataan jo odottaa. Toistaiseksi ollaan lähinnä laskun taittumisen vaiheessa. Maailmankaupan ja viennin positiivisesta kehityksestä on kuitenkin jo viitteitä. Yhdysvalloissa talous on jatkanut vahvana koronnostoista ja poliittisista haasteista huolimatta, ja sen talouden hyvä vire on kompensoinut myös muuta maailmantaloutta Euroopan ja Kiinan aneemisuudelta.

Kuluttajien luottamuksen ja käyttäytymisen välillä vallitsee ristiriitoja. Inflaatioyllätyksen jäljiltä koettu taloudellinen epävarmuus on paikoin hyvin suurta talouden kokonaiskuvaan nähden. Sen sijaan elinkeinoelämän luottamus on jo alkanut toipua pohjalukemistaan. Talouden matalasuhdannetta on kuitenkin kestänyt sen verran kauan, että yritysten puskurit ovat paikoin vähissä. Pandemia-ajan patoumien purkautuminen ei enää hallitse taloutta, mutta suurempia kestokulutushyödykehankintoja lukuun ottamatta kuluttaminen ei ole näyttänyt dramaattisia hyytymisen merkkejä. Tilanne kuitenkin vaihtelee huomattavasti väestöryhmittäin. Ostovoima on alkanut palautua reaalityöihin kohdistuneesta suuresta shokista palkankorotusten ja eläkkeiden indeksikorotusten myötä. Työllisyyden suhdanneluontoinen heikkeneminen kuitenkin syö ostovoiman positiivista kehitystä.

Lisäksi kulutuksesta tinkiminen, säästöjen purku ja pahemman päivän varalle varautuminen ovat monille arjen kantavia teemoja. Kun säästövaihteella olevat kuluttajat välttelevät suurempia hankintoja keskimääräistä enemmän, ovat asunto- ja autokauppa edelleen yleisesti heikoissa kantimissa. Laaja varovaisuus ja varautuminen voivatkin heikentää talouden tilaa entisestään vähäisemmän kulutuskysynnän myötä. Ensiasunnon ostajat piristivät asuntomarkkinoiden loppuvuotta ainakin hetkellisesti vanhojen asuntojen kaupan osalta. Autokannan uudistuminen ja sähköistyminen ovat hidastuneet autokaupan matalassa. Koko vuoden tasolla esimerkiksi Helsingin seudulle kuitenkin rekisteröitiin uusia autoja vuonna 2023 lähes 10 prosenttia edellisvuotta enemmän.

Suomi sai vuonna 2023 uuden hallituksen, joka alkoi muovata finanssipolitiikan kurssia aiemmasta. Sosiaalitoimen ja terveydenhuollon menot ovat olleet väestön ikääntymisenkin vauhdittamana kiihtyvässä kasvussa hyvinvointialueiden perustamisesta lähtien. Julkisen talouden ahtaat raamit ovat ohjanneet sopeutustoimia, jotka ovat painottuneet vuonna 2024 voimaan astuviin menoleikkauksiin. Ikääntyvän ja rakenteellisista ongelmista kärsivän talouden kasvunäkymä on vaimea ja maan hallitus pyrkii sopeuttamaan kroonisesti alijäämäistä valtiontaloutta valitsemallaan tavalla.

Myös finanssipolitiikan muutokset kohdistuvat väestöön epätasaisesti. HSL:n näkökulmasta esimerkiksi seudun pienituloisiin kohdistuvat leikkaukset voivat yhdessä yleisesti kireän taloudellisen tilanteen kanssa aiheuttaa matkustuskäyttämiseen arvaamattomiakin vaikutuksia. Lisäksi alennettujen arvonlisäverokantojen korottaminen pakottaa joukkoliikennetoimijat korottamaan matkalippujensa hintoja. Hallitusohjelmassa kaavailut työmarkkinauudistukset ovat herättäneet vastarintaa ja tihentyvät työmarkkinaerimielisyydet alkoivat jo loppuvuodesta 2023 heijastua poliittisten lakkojen muodossa myös joukkoliikenteeseen.

Hienoisesta heikentymisestäään huolimatta työllisyys on toistaiseksi säilynyt suhdannetilanteeseen nähden suhteellisen hyvällä tasolla, joskin toimialakohtaiset erot ovat huomattavia. Työttömyys ei ole toistaiseksi kohonnut merkittävästi rakenteellisen tasonsa yli. Rakentamisessa ja paikoin myös teollisuudessa ja palveluissa on silti koettu huomattavia sopeutustoimia. Niillä ei ole kuitenkaan ole toistaiseksi ollut laajalti muuhun talouteen leviäviä vaikutuksia. Työllisyyden kehitys määrittää pitkälti taantuman syvyyttä ja kestoja. Konkurssit ja lomautukset ovat lisääntyneet, mutta yleisesti ottaen osaavasta työvoimasta pyritään sen niukkuudessa pitämään kiinni. Kysynnän alakulo ja

epävakaas ovat alkaneet näkyä myös avoimien työpaikkojen vähenemisenä. Työmarkkina on suhdanneluontoisen sopeutumisen myötä epävarmempi ja vähemmän kireä. HSL:n näkökulmasta tämä on tukenut työvoiman saatavuutta esimerkiksi kuljettajatehtävissä.

Helsingin seudun aluetalouden kehitys

Ennakkotietojen perusteella Helsingin seudun kokonaistuotanto heikkeni vuonna 2023 hieman muuta maata enemmän. Seudun heikomman kehityksen taustalla on keskeisesti poikkeava toimialajakauma. Helsingin seudulla painoarvoltaan merkittävämät rakentamisen, kuljetuksen ja varastoinnin sekä majoituksen ja ravitsemistoiminnan toimialat heikkenivät keskimääräistä enemmän. Myös teollisuudessa tuotanto väheni hieman. Lisäksi tuotannon kasvu Helsingin seudulle tärkeillä asiantuntijapalvelualoilla jäi lähes olemattomaksi. Kaupassa suhdanteen lisäksi huomioitavaa on myös kuluttamisen ja työnteon digitalisoitumisen ajama kuluttajakäyttäytymisen murros.

Rakentamisessa erityisesti asuinrakentamisen alamäki jatkui koko vuoden ja volyymit heikkenivät vuodessa yli 20 prosenttia. Rakentamisen keston vuoksi asuntoja kuitenkin valmistui vielä runsaasti, eikä kaikille uudisasunnoille riittänyt heti alkuun ostajia tai asukkaita. Pandemiassa seudulla erityisen ripeästi yleistyneen etätyön suhteen tilanne jatkaa elämistään myös työmarkkinoiden kansainvälisten ja suhdanneluonteisten virtausten mukana. Myös kiinteistömarkkinoilla riittää ratkottavaksi yleistyneen etätyön nostamia korkokysymyksiä. Toimistotilojen vajaakäyttö on ollut pääkaupunkiseudulla kasvussa vuoden 2020 kesäkuusta lähtien, jonka 12,3 prosentista se on noussut 15,5 prosenttiin. Liike-, teollisuus- ja varastotilojen vajaakäyttöaste on asettunut pääkaupunkiseudulla noin kolmen prosentin tuntumaan.

Seudulle, erityisesti Helsinkiin on valmistunut viime vuosina runsaasti hotelleja ja hotellimaisia majoitusratkaisuja. Kehitys jatkui myös vuonna 2023. Helsingissä rekisteröitiin vuoden aikana yli neljä miljoonaa yöpymistä, mikä on 11 prosenttia edellisvuotta enemmän. Kotimaisia yöpymisiä mitattiin enemmän kuin koskaan, mutta ulkomaisten yöpymisten määrä on Venäjän sotatoimien seurausten myötä vielä jonkin verran jäljessä ennätysvuotta 2019.

Vuonna 2023 Helsingin seudun väestönkasvu oli historiallisen nopeaa. Kasvu perustui vahvasti muuttoliikkeeseen, sillä sen osuus kasvusta oli liki 90 prosenttia. Ennakkotietojen perusteella seutu sai ulkomaan muuttoliikkeestä muuttovoittoa 19 300 henkeä. Kotimaan muuttoliikkeen muuttovoittoa oli 4 100 henkeä. Helsingin seudun osuus koko Suomen ulkomaan muuttoliikkeen muuttovoitosta oli 36 prosenttia ja pääkaupunkiseudun kaupunkien osuus 32 prosenttia. Vuonna 2023 seudulle syntyi 14 600 lasta, mikä oli kolmannes kaikista Suomessa syntyneistä. Seudun luonnollinen väestönkasvu oli 2 500 henkeä, mikä edusti noin 400 hengen kasvua edellisvuodesta, kun taas muualla Suomessa kuolleiden määrä ylitti vuonna 2023 syntyneiden määrän 20 000 hengellä.

Vuoteen 2022 verrattuna seudun kasvu oli noin 6 500 henkeä suurempi. Seudun sisällä suurin muutos tapahtui Helsingissä ja KUUMA-kunnissa, joissa väestönkasvu edellisvuodesta lähes kaksinkertaistui. Helsingissä väkiluku kasvoi lähes 11 000 hengellä. Espoon kasvu oli runsaat 8 000 henkeä ja Vantaan yli 4 000 henkeä. KUUMA-kuntien kasvu oli yhteensä noin 3 000 henkeä, ja niissä suurin väestönkasvu kohdistui Tuusulaan ja Järvenpään, joissa kummassakin väestö kasvoi hieman yli 800 hengellä. Vuoden 2023 lopulla Helsingin seudulla asui Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan 1 583 000 henkeä.

Erityisesti Helsingin seudun näkökulmasta merkittävä ilmiö on alueelle kohdistuvan työperäisen maahanmuuton kasvun jatkuminen, joka kasvattaa seudun väestöä ja tuo mukanaan ikääntyvään talouteen erityisen kaivattua lisätyövoimaa. Tähän suhteutettuna korkoshokkia seurannut

asuntorakentamisen lamaantuminen voi tulevaisuudessa kärjistä seudun asuntopoliittisia kysymyksiä entisestään. Vuonna 2023 valmistuneessa ja seudullisesti hyväksytyssä MAL-suunnitelmassa tavoitellaan seudulle runsasta asuntotuotannon kasvua, paljolti sisänpäin suuntautuen ja kehitettävien joukkoliikenneyhteyksien varsille.

Lähteet: Suomen Pankki, Valtiovarainministeriö, Helsingin seudun suunnat, Tilastokeskus, HSL.

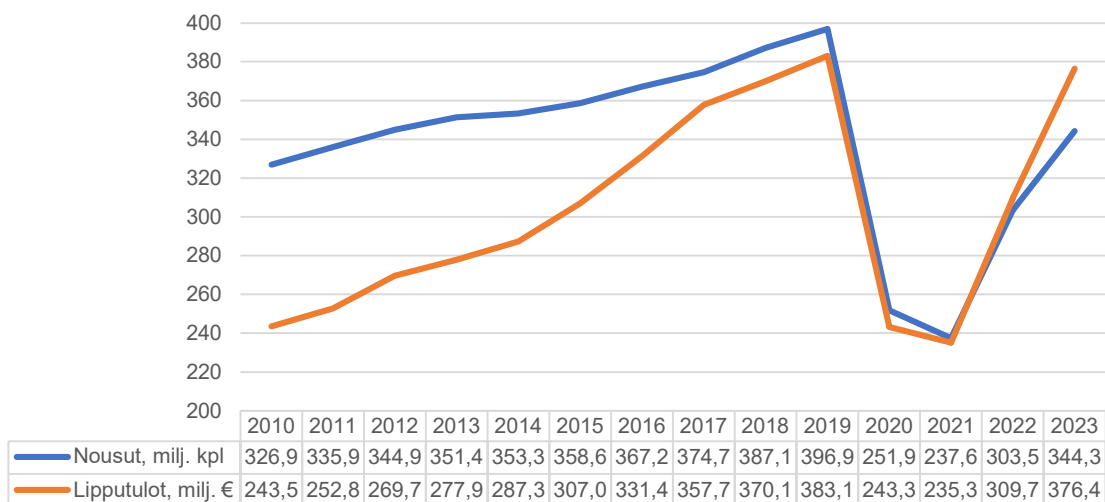
1.1.4 Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa

Lipputuloissa positiivista kehitystä - matkustajamäärissä takamatkalla

Koronaviruspandemian vaikutukset näkyvät edelleen HSL:n toiminnassa, vaikka lipputuloissa kehitystä parempaan suuntaan on nähtävissä. Vuonna 2023 joukkoliikenteessä tehtiin 344,3 milj. matkaa, joka oli 52,7 milj. matkaa ja -13 % vähemmän kuin vuonna 2019. Talousarviossa ennustimme matkustajamäärien jäävän 348,6 milj. nousuun eli toteuma jäi reilun prosentin verran alle ennustemme.

Lipputulot kehittyivät matkustajamääriä parempaan suuntaan, vaikka jäivät hieman talousarvio-tavoitteesta. Lipputulot olivat yhteensä 376,4 milj. euroa, 4,6 milj. euroa (-1,2 %) alle talousarviota-voitteen. Lipputulot alittivat vuoden 2019 lipputulot -1,9 prosentilla.

Toimintakulut jäivät talousarviosta 42,4 milj. eurolla (-4,9 %). Alitus johtui pääosin talousarvion alitaneista liikenteen operointikustannuksista, joissa syntyi säästöä ennakoitua alemmasta kustannustasosta ja ajamattomasta liikenteestä johtuen. Vuoden aikana oli joukkoliikenteeseen vaikuttavia lakkoja maalisi- ja joulukuussa ja bussiliikennettä vaivaa edelleen myös kuljettajapula.

Kuva 2. Lipputulojen ja matkustajamäärien kehitys 2010-2023

Pikaratikka PR15 osaksi HSL:n runkoverkkoa

Raide-Jokeri allianssin toteuttama Itäkeskuksen ja Keilaniemen välille rakennettu 25 km pitkä pikaraitiolinja aloitti liikennöinnin Keilaniemen ja Itäkeskuksen välillä 21.10.2023. Pikaratikka korvasi bussirunkolinjan 550, sen kapasiteetin jäätyä kysyntään nähden liian pieneksi. Pikaraitiotien kapasiteetti ja luotettavuus ovat huomattavasti bussiliikennettä paremmat, ja pikaratikka luo myös mahdollisuuksia maankäytön kehittämiseksi. Raide-Jokerin läheisyyteen on vuoteen 2030 mennessä tulossa 50 000 uutta asukasta ja 17 000 työpaikkaa.

Valtion tukien määrä väheni

HSL on saanut valtion tukia koronatilanteesta toipumiseen vuosina 2020-2022. Koronatukien turvin on ollut mahdollista ylläpitää joukkoliikenteen palvelutasoa vaikeassa tilanteessa, jossa matkustajamäärät eivät palanneet koronaa edeltävälle tasolle ja inflaatio kasvatti kustannuksia. Vuoden 2023 valtion tuissa palattiin ns. normaalitilanteeseen ja Traficom myönsi HSL:lle suurten kaupunkiseutujen perusrahoitusta 5,3 milj. euroa ja suurten kaupunkiseutujen ilmastoperusteisia tukia yhteensä 10,5 milj. euroa. Muita tukia saatiin 0,7 milj. euroa.

Tasahinnoittelumalliin siirtyminen hylättiin

Vaihtoehtoisten vyöhykemallien vaikutustentarkastelut valmistuivat ja etenivät hallitukselle päätöksentekoon maaliskuussa. HSL:n hallitus päätti 28.3.2023 (§ 31) hylätä päätösesityksen tasahinnoittelumalliin siirtymisestä. Nykyistä vyöhykemallia olisi ollut mahdollista muuttaa uuden lipputilihankkeen valmistuessa vuoden 2024 aikana. Hinnoittelua jatketaan nykyiseen vyöhykehinnoitteluun perustuen.

MAL 2023- suunnitelma valmistui

Vuonna 2023 valmistui Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL 2023 -suunnitelma. Suunnitelma päivitetään neljän vuoden välein yhteistyössä seudun kuntien ja valtion kanssa.

Osana MAL 2023 -suunnitelmaa valmistui Helsingin seudun kävelyn edistämishjelma. Sillä tavoitellaan kävelyn lisäämistä ja kävelyn parempaa huomiointia kaikessa suunnittelussa. Kävely on tasa-arvoinen, edullinen ja terveellinen kulkumuoto sekä yleisin joukkoliikenteen liityntämuoto, johon panostamalla voidaan lisätä joukkoliikenteen käyttöä.

Lipputilihankkeessa käynnistyi testausvaihe

Laajassa lipputilihankkeessa on tavoitteena uudistaa matkalippujärjestelmä, liput ja maksaminen siten, että ostettu lippu tallennetaan jatkossa asiakkaan omalle HSL-tilillesi. Tunnisteena voi toimia esim. HSL-kortti ja myöhemmin myös maksukortti. Uudistuksen myötä on tavoitteena ottaa käyttöön myös lähimaksu, jolloin kertalipun voi ostaa pankki- tai luottokortilla. Hankkeessa on riskejä, joista osa on realisoitunut aikataulumuutoksen vuoksi.

Hankkeessa lukijalaitteiden hankinta ja asennukset ovat viivästyneet alkuperäisestä aikataulusta, mutta testaus on alkanut ja tavoitteena on, että vuoden 2024 aikana uudet lähimaksamisen mahdollistavat laitteet on asennettu liikennevälineisiin ja uusi tunnistepohjainen matkalippujärjestelmä saadaan käyttöön.

HSL brändi uudistui

Vuoden 2023 aikana loimme HSL:lle uuden brändistrategian, joka perustuu HSL:n strategiaan ja osaltaan täydentää sitä. Tavoitteena on kytkeä brändi vahvemmin osaksi liiketoimintaa – tukemaan kasvua, HSL:n asiakaskeskeistä kulttuuria, johtamista sekä asiakas- ja työntekijäkokemusta. Asiakaille brändi on lupaus jostain merkityksellisestä, ja meille HSL:ssä se antaa yhteisen asiakaslähällisen tavoitteen ja suunnan valinnoille.

Uusi brändilupauksemme on ”Kaikki on mahdollista”, jonka edeltäjät ”Parhaat matkat tehdään yhdessä” ja ”HSL liikuttaa meitä kaikkia” viittasivat vahvasti HSL:n rooliin nimenomaan liikenteen toimijana. Tällä kertaa fokuksemme on siellä, mitä kaikkea HSL mahdollistaa. Kaupunkiseudulla ja ihmisten elämissä tapahtuu paljon asioita, jotka eivät olisi mahdollisia ilman HSL:ää.

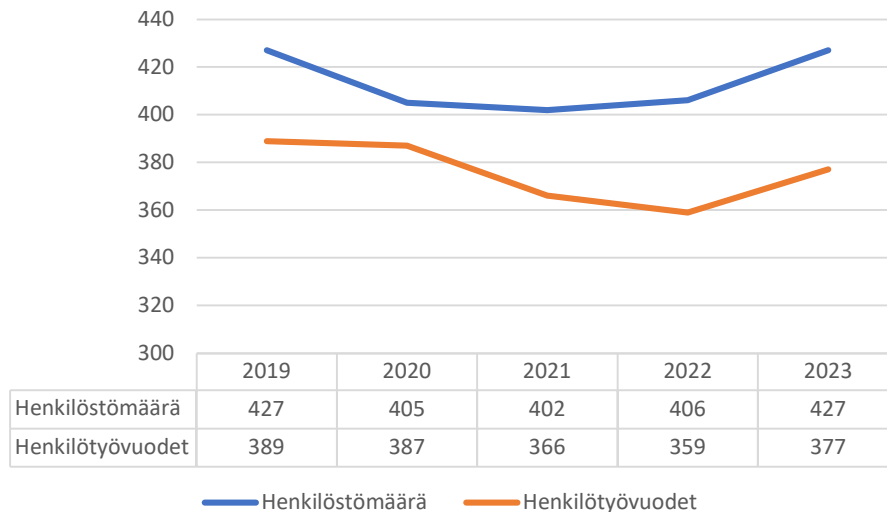
HSL:n ensimmäinen vastuullisuusohjelma valmistui

HSL:n ensimmäinen vastuullisuusohjelma valmistui ja julkaistiin kesäkuussa 2023. Visionamme on olla kestävä liikunnan johtava toimija, mahdollistaja ja kumppani. Vastuullisuusohjelmamme tavoitteet tukevat strategisten tavoitteidemme saavuttamista. Vastuullisuusohjelmassa on kolme painopistettä: Joukkoliikenne kuuluu kaikille, kestävä liikunnan ratkaisuja ja kohti päästötöntä joukkoliikennettä. Niiden perustana on kestävä talous ja ihmiset, jotka tekevät muutoksen. Syksyllä 2023 on edistetty erityisesti vastuullisuuden painopistettä ”Joukkoliikenne kuuluu kaikille” ja kehitetty muun muassa osallisuutta ja esteettömyyden sidosryhmäyhteistyötä.

Vastuullisuuslainsäädäntö kehittyi nopeasti ja tuo paljon uutta tietoa kansalaisille sekä uusia vaatimuksia yrityksille ja organisaatioille. Myös me kehitämme toimintaamme ja raportointiamme. Julkaisemme tästä lähtien vastuullisuusraportin vuosittain.

1.1.5 Henkilöstö

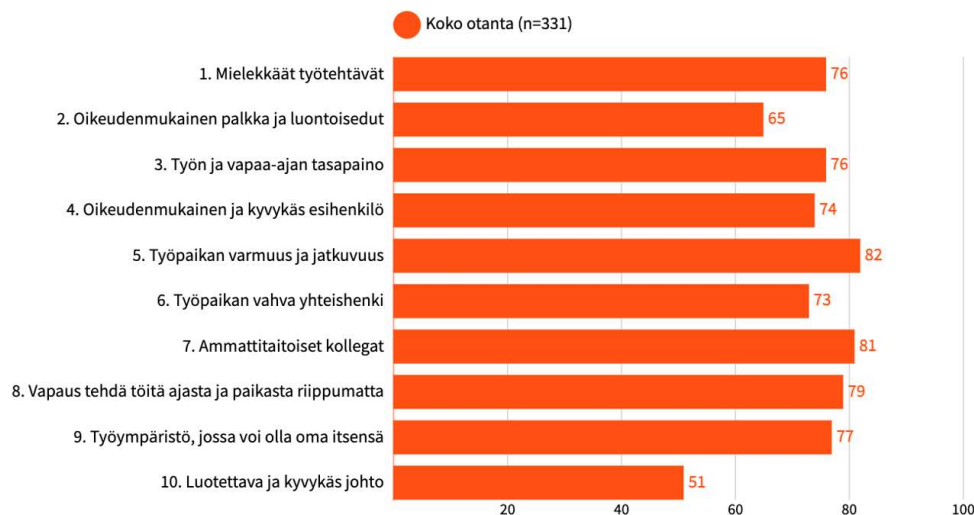
HSL:ssä oli vuoden 2023 lopussa 427 työntekijää. Henkilöstökustannuksia vastaava työpanos oli 377 henkilötyövuotta (359 htv vuonna 2022). Kokoaikaisesti työskenteli 91 % ja vakituisessa palvelussuhteessa oli 93 % henkilöstöstä. Henkilöstön määrää kasvoi liiketoiminnan asiantuntijatehtävissä ja matkalippujen tarkastustehtävissä.

Kuva 3. Henkilöstömäärän ja työpanoksen kehitys 2019-2023

Työntekijäkokemus ja toiminnan kehittäminen

Henkilöstökyselyssä palautetta antoi 82 % henkilöstöstä. Merkityksellisimmiksi asioiksi työssä koettiin edellisvuoden tapaan mielekkäät työtehtävät, oikeudenmukainen palkka ja luontaisedut sekä työn ja vapaa-ajan tasapaino. Merkityksellisten asioiden toteutumista arvioitiin hiukan aiempaa positiivisemmin. Kokonaisarvosanaksi (kuinka tyytyväinen olet työpaikkaasi, asteikko 0-100) annettiin 73 (69 vuonna 2022).

Kuva 4: Työssä merkitykselliset asiat ja niiden koettu toteutuminen

Kyselyn tulokset käsiteltiin koko talossa ja niiden perusteella valittiin konkreettisia kehittämistoimenpiteitä. Talotason teemoiksi valittiin johtamisen kehittäminen ja hyvän yhteishengen vahvistaminen. Yksiköissä valitut toimenpiteet liittyivät eniten tavoitteiden, vastuiden ja työohjeiden selkeyttämiseen, työtehtävien mielekkyyden parantamiseen sekä työn ja vapaa-ajan tasapainon vahvistamiseen.

Rohkeasti uudistuva HSL

Vuoden 2023 aikana selkiytettiin toiminnan suuntaa. Tavoitteenamme on olla asiakaskeskeinen, tiedolla johdettu liiketoimintaorganisaatio. Tämä edellyttää uudenlaista tapaa toimia. Sen tueksi käynnistettiin syksyllä organisaatiokulttuurin ja johtamisen kehittäminen. Tavoitteena on rakentaa vahva organisaatiokulttuuri sekä johtamistapa, joka tukee tavoitteiden saavuttamista ja hyvää työntekijäkokemusta ja tuottaa sitä kautta hyvää asiakaskokemusta.

1.1.6 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kohtaamme vuoden 2024 ja tulevat TTS-kaudet haastavista asetelmista. Tavoitteenamme on saada lisää matkustajia joukkoliikenteen pariin. Työmatkaliikenteessä meitä haastaa vakiintuneet etätyötottumukset. Samaan aikaan vapaa-ajan liikkumisessa odotamme kasvua.

Haemme matkustajamäärien kasvua kaikissa liikennemuodoissa. Nousijamäärien kasvun keskeisinä vetureina ovat uusi pikaratikka 15 sekä vuonna 2024 valmistuva Kalasatama–Pasila-raitio-linja, jotka parantavat saavutettavuutta ja houkuttelevuutta. Bussiliikenteessä haemme kasvua lisäämällä tarjontaa sinne missä saadaan merkittävin vaikutus. Pyrimme vaikuttamaan ihmisten käyttäytymiseen myös liikkumiseen kannustavin hinnoittelumuutoksien. Hinnoittelun osalta haluamme olla houkutteleva vaihtoehto muiden liikkumismuotojen tarjonnassa ja haluamme tarjota paremmin asiakastarpeita palvelevia tuotevaihtoehtoja myös epäsäännöllisempään matkustustarpeeseen.

Vuonna 2024 Helsingin seudun joukkoliikenteessä on merkittäviä työmaiden aiheuttamia poikkeuksia. Kesäkuun alusta syyskuun alkuun Rautatien metroasema on suljettu, ja metro liikennöi Kampin asemalta länteen ja Helsingin yliopiston metroasemalta itään. Lisäksi poikkeuksia on Mellunmäen-metrohaaralla. Myös junaliikenteessä on vuonna 2024 poikkeusjärjestelyjä,

junaliikenteessä suurin poikkeus on Leppävaarasta länteen, missä junat eivät kulje lainkaan juhanuksesta alkaen viiden viikon ajan. Mannerheimintien uudistus jatkuu myös vuonna 2024 ja pitää raitiovaunut nykyisillä poikkeusreiteillä. Varaudumme myös uusiin poikkeusreitteihin ja pyrimme varmistamaan työmaiden aikana kattavat korvaavan liikenteen yhteydet.

Yleinen taloudellisen tilanteen kehittyminen

Toimintaympäristössä on muutostekijöitä, jotka edellyttävät jatkuvaa seurantaa. Suurimpia riskitekijöitä ovat yleisesti herkkä taloudellinen tilanne ja mahdollinen taantuma. Ostovoiman heikkeneminen ja hidas palautuminen voivat johtaa liikkumistarpeiden- ja tapojen sopeutumiseen, mikä voi näkyä esimerkiksi joukkoliikenteen käytön positiivisena kehityksenä erityisesti hyvän palvelutason alueilla. Toisaalta taantuma heikentää työllisyyttä, mikä voi vaikuttaa liikkumistarpeisiin vähentävästi.

Odotetulla inflaatio- ja korkokehityksellä on tulevan kehityksen kannalta keskeinen rooli. Se, millä aikataululla ja tahdilla EKP alkaa laskea ohjauskorkoaan, on vielä avoin kysymys, jonka vastausta määrittää koko euroalueen talouden tilan kehitys. Eurotalouksien rakenteellisten epäsymmetrioiden seurauksena toteutettava rahapolitiikka positiivisine reaalikorkoineen on osoittautunut varsin laajalti lyhyisiin korkoihin nojautuvan Suomen talouden näkökulmasta jo liiankin kireäksi. Myös korkeampien korkotasojen sietämisen suhteen paljon on kiinni talouden iskukestävydestä. Korkoshokki on myös tuottanut väliaikaisen hidasteen varsinkin riskisemmissä investoinneissa puhtaaseen siirtymään.

Korkojen lisäksi etenkin niihin osin kytkeytyvä energian hintakehitys on talouden resilienssin kannalta monilta osin avainasemassa. Investoinneista huolimatta sähkön hinta vaihtelee etenkin talvikaudella säästä riippuen edelleen huomattavasti. Keskimäärin sähkö on kuitenkin Suomessa lähes Euroopan halvinta. Liikennepolttoaineiden hinnat ovat palautuneet vuoden 2022 piikkiä alemmalle tasolle, eivätkä ole etenkään ansiotasoon suhteutettuna erityisen kalliita. Yleisestikään liikkumisen hinta ei ole enää samanlainen kipupiste kuin esimerkiksi vuonna 2022, mikä tukee joukkoliikenteen käyttöä myös edullisempien lipunhintojen myötä.

Valtion tukiin ja henkilökuljetusten arvonlisäverokantaan muutoksia

Suomen hallituksen hallitusohjelmaan on kirjattu toimenpiteitä, jotka vaikuttavat suoraan HSL:n rahoitukseen ja lippujen asiakashintaan. Mm. ilmastoperusteisten toimenpiteiden rahoituksen suunniteltu poisto vähentää HSL:n saamia valtiontukia nykyisestä tasosta. Lisäksi arvonlisäkantoihin suunnitellut korotukset vaikuttavat joukkoliikenteen hinnoitteluun: henkilökuljetusten arvonlisäverokannan korotus pakottaa HSL:n nostamaan matkalippujen kuluttajahintoja.

Valtio rahoittaa vain noin viidesosan Helsingin seudulla tehtävistä liikenneinfrainvestoinneista. Joukkoliikenteen rahoituksesta vastaavat pääosin kunnat, poikkeuksena viime vuosien koronatuett, joilla paikattiin sulkutoimien aiheuttamia lipputulomenetyksiä. Joukkoliikenteen rahoitus sekä sen kohdentuminen, riittävyys ja pitkäjänteisyys ovat keskeisiä kysymyksiä seudun ja valtion välisissä MAL-sopimusneuvotteluissa ja Liikenne12 -suunnitelman päivityksessä.

Menot kasvavat tulevien vuosien aikana nopeasti

Epävarmuuden jatkuminen haastaa HSL:n taloutta ja joukkoliikenteen kehitystä. Emme voi olla varmoja onko seudun kunnilla heikentyneessä taloustilanteessa varaa joukkoliikennepalveluiden lisätukeen. Tämä luo uhan joko matkustajilta perittävien hintojen merkittäviin korotuksiin tai palvelutason heikennyksiin tai mahdollisesti molempiin.

Helmikuussa 2023 valmistui HSL:n tilannekuvaa ja rahoituspohjaa arvioivan työryhmän työ, jonka tavoitteena oli luoda jäsenkuntien ja HSL:n yhteinen tilanne- ja tulevaisuuskuva HSL:n rahoituksellisesta pohjasta, perussopimuksen määrittämistä velvoitteista sekä HSL:n kyvystä vastata asetettuihin erilaisiin velvoitteisiin 2020–2030-luvuilla. Työryhmän tavoitteena ei ollut kehittämistoimenpiteiden etsiminen, vaan mahdollinen jatkotyö määritellään tarvittaessa tässä työssä käytyjen omistajien yhteisten keskustelujen perusteella.

HSL maksaa erilliseen sopimukseen perustuen joukkoliikenteen infrasta käyttökorvauksia infraan investoiville jäsenkunnille. Joukkoliikenneinfran rakentaminen ja kehittäminen luo mahdollisuuksia parempaan asiakaskokemukseen ja joukkoliikenteen käytön lisäämiseen, mutta infrahankkeet kuitenkin lisäävät merkittävästi myös HSL:n kustannuksia, joiden kasvu aiheuttaa lipun hintojen ja kuntien maksuosuuksien korotuspaineita. Tilinpäätöksessä 2023 infrakorvauksia maksettiin kunnille yhteensä 197,5 milj. euroa. 2030-luvulle tultaessa valmistuu useita uusia joukkoliikenteen infrahankkeita ja lisäksi liikennöintiin liittyvät kalustokorvaukset kasvavat uusittavan kaluston myötä.

HSL:n kustannusten kasvu keskipitkällä aikavälillä ja todennäköisellä hankenäkymällä on huomattavaa, myös suhteessa odotettuun lipputulokehitykseen. Nykyisellä palvelutasolla ja rahoitusmallilla hankekokonaisuuden mukaisesta kuntien joukkoliikenteeseen investoinneista seuraava kiinteiden pääomakustannusten kasvu vaikuttaisi HSL:n talouteen siten, että mallinnusten perusteella ainaakaan ennen 2030-luvun loppua jäsenkuntien 50 %:n subventioastetavoitetta on vaikea odottaa saavutettavan. Jo odotettu operointikustannusten kasvu 2030-luvun alkupuolelle mennessä on mitta-
luokaltaan haasteellista.

1.1.7 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Tehtyjen riskiarvion perusteella kuntayhtymän merkittävimmät raportoidut riskit liittyvät matkustajamäärien hitaaseen palautumiseen, tulevien suurten joukkoliikenneinfrahankkeiden kustannusvaikutukseen kuntayhtymän taloudessa, rahoitustilanteen heikkenemiseen ja kuntien mahdollisuuksiin panostaa joukkoliikenteeseen, kuljettajapulan realisoitumiseen, tietojärjestelmien häiriöttömään toimintaan ja lipputilihankkeen etenemiseen.

Taloudelliset ja strategiset riskit

Merkittävimmät taloudelliset riskit liittyvät yleisen taloudellisen tilanteen kehitykseen ja inflaatioon. Riskien vastapainona taloudellisen tilanteen odotettua myönteisempi kehitys voi tarjota mahdollisuuden joukkoliikenteen käytön ja lipputulojen kasvuun sekä joukkoliikenteen käyttöasteen parantamiseen. Tämänhetkiset inflaationäkymät ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa näyttävät siltä, että talouden kehitys lähivuosina jatkuu kohtuullisen epävarmalla pohjalla.

Sähkön ja polttoaineiden hintataso aiheuttaa kustannusriskin liikennöintikustannuksiin. Bussiliikenteessä ja kaupunkiraideliikenteessä kustannustaso on sidottu indekseihin. Polttoaineiden hintataso on pysytellyt vuoden 2023 ajan suhteellisen vakaalla tasolla. Sähkömarkkinoiden herkkyydet esimerkiksi joustojen ja niiden puutteiden suhteen voivat aiheuttaa huomattavia heilahteluja esimerkiksi tarjonnan vaihtelun aiheuttamien pullonkaulojen ja kysyntäpiikkien ajankohtina. Sää- ja ilmasto-olosuhteiden kehityksellä on enenevässä määrin merkitystä talouden toimintaympäristön kannalta.

Kuntayhtymä ei ole arvioinut tarpeelliseksi suojautumista bussiliikenteen polttoaineiden hintojen suuria korotuksia vastaan. Raitiovaunu- ja metroliikenteessä on suojauduttu sähkön hinnan suuria nousuja vastaan niin, että lähimmät ostot on eniten kiinnitetty sovitun prosenttivälin mukaisesti. Pieni prosenttiosuus on spot-hinnalla ostettua sähköä. Tällä on haluttu välttää riskinhallinnan kustannusten nouseminen liian suureksi.

Korkojen merkitys kuntayhtymän operointikustannuksiin on suuri erityisesti juna-, metro- ja raitioliikenteen kalustohankinnoissa. Vuosia matalalla tasolla säilynyt yleinen korkotaso on vaikuttanut alentavasti edellä mainittujen liikennemuotojen kustannuksiin, mutta korkotaso lähti reiluun nousuun vuoden 2022 aikana, eikä merkittävää yleisen korkotason laskua ole vielä näköpiirissä. Juna-kalustoyhtiössä on varauduttu korkoriskiin korkosuojausjärjestelyiden avulla vuodesta 2017 alkaen.

Strategiaamme kuuluu tärkeänä osana päästöttömän liikenteen edistäminen. Sähköbussien käyttöönottoa on edistetty eri toimin viime vuosien aikana ja sähköbussien määrää onkin saatu lisättyä huomattavasti vaatimuksia ja tavoitteita enemmän. Sähköbussijärjestelmän laajentamiseen on kuitenkin tunnustettu liittyvän myös riskitekijöitä kaluston hankinnan ja infran rakentamisen osalta.

Jäsenkunnille maksettavien joukkoliikenteen infrakustannusten osuus toimintamenoista on kasvanut ja infrakustannusten osuus HSL:n toimintamenoista on jo 24 prosenttia. Suurten joukkoliikennehankkeiden valmistumiseen ja käyttöönottoon liittyy sekä strategisia että taloudellisia riskejä, mutta myös mahdollisuuksia paremman asiakaskokemuksen ja lisääntyvän matkustuksen myötä. Tulevia suuria infrahankkeita ovat mm. Kruunusillat, Espoon kaupunkirata, sekä Vihdintien ja Vantaan pika-raitiotiet. Näillä kaikilla on merkitystä kuntayhtymän talouteen, lippujen hintoihin ja kuntaosuuksien määrään sekä palvelutasoon.

Joukkoliikenneinfran rakentaminen ja kehittäminen luo mahdollisuuksia parempaan asiakaskokemukseen ja joukkoliikenteen käytön lisäämiseen. Infrahankkeet kuitenkin lisäävät merkittävästi myös HSL:n kustannuksia, joiden kasvu aiheuttaa lipun hintojen korotuspaineita. Uudet hankkeet nostavat myös liikennöintikustannuksia kalusto- ja varikkoinvestointien kautta, jotka ovat edellytys liikennöinnille. Nämä kaikki heijastuvat suoraan HSL:n kustannusrakenteeseen.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on muuttanut perustavanlaatuisesti myös Suomen turvallisuus- ja toimintaympäristöä. Kyber- ja informaatio-operaatiot lisääntyvät myös kuntatason toimijoita kohtaan.

Toiminnalliset ja muut riskit

Joukkoliikennepalveluissa keskeisimmät riskit liittyvät joukkoliikennejärjestelmän ja -linjaston merkittäviin muutoksiin sekä uuden liikenteen käynnistämiseen. Liikenteen häiriöihin ja poikkeustilanteisiin on varauduttu häiriönhallintaprosessin ja harjoittelun avulla. Joukkoliikenteen toimintaympäristöä analysoimalla pyritään tunnistamaan merkittävimmät riskit yksittäisistä häiriötekijöistä vakaaviin ja laajakantoisiin tapahtumiin.

Työmaiden vaikutukset joukkoliikenteen sujuvuuteen ovat olleet kuluneena vuonna merkittäviä ja työmaiden laajuus vaikuttaa myös lähivuosina suuresti erityisesti raideliikenteen sujuvuuteen. Liikenteessä kuljettajapula jatkuu etenkin bussiliikenteessä. Kuljettajapula vaikuttaa liikenteen luotavuuteen ja lisää ajamattoman liikenteen määrää. Nämä tekijät tuovat riskin matkustajamäärien kasvutavoitteille.

HSL:n tietopohjan heikentyminen bussiliikenteen lähtö- ja linjakohtaisista matkustajamääristä on myös riski, koska HSL-sovelluksessa myytäviä mobiililippuja ei validoida matkakortin tapaan

liikennevälineeseen noustessa. Ongelma ei koske raideliikennettä eikä Suomenlinnan lauttaa, joissa on käytössä automaattisia ja manuaalisia laskentalaitteita. Ongelmien ratkaisemiseksi bussi-liikenteessä on turvauduttu täsmällisyystutkimuksiin, joita tehdään esimerkiksi asiakaspalautteiden perusteella.

Tietojärjestelmien osalta merkittävimpiä riskejä ovat toiminnan jatkuvuutta uhkaavat laajat käyttöä häiritsevät tietoliikenne- ja sähkönjakelukatkokset tai tahallisesti aiheutetut palvelunestohyökkäykset. Tietoturvan ja tietosuojan osalta merkittävimpiä riskejä ovat henkilö- tai muihin merkittäviin HSL:n tietovarastoihin kohdistuvat tietomurrot tai tietojen eheyteen vaikuttavat häiriöt. Olemme otaneet käyttöön aiempaa edistyneempiä työkaluja, jotka auttavat paremmin suojaamaan palvelujamme palvelunestohyökkäyksiltä.

HSL:n likviditeetti on tilikauden 2023 aikana pysynyt hyvänä, eikä uutta talousarviolainaa ole tarvinnut vuoden aikana nostaa. HSL:llä on tilinpäätöksessä sijoitettuna ylimääräisiä kassavarastoja yhteen rahastoon ja yhdelle määräaikaiselle talletustilille.

Tilinpäätöshetkellä Hovioikeudessa on vireillä yksi keskeneräinen asia. Tästä ei HSL:n näkemyksen mukaan ole merkittävää taloudellista tai toiminnallista riskiä.

Tilikauden aikana ei ole raportoitu merkittävistä HSL:n oman toiminnan riskeistä, joista olisi aiheutunut merkittävää vahinkoa kuntayhtymän toiminnalle.

1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

HSL:n perussopimuksessa määritellään toimintaperiaatteista, miten toiminnot järjestetään ja tehtävät hoidetaan tuottavasti, taloudellisesti ja kustannustehokkaasti. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan avulla varmistetaan päätettyjen toiminnallisten ja strategisten tavoitteiden saavuttaminen, päätösten perusteena olevan tiedon riittävyys ja luotettavuus ja se, että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten sekä johdon päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Toiminnassa noudatetaan avoimuutta ja tasapuolisuutta sekä edellytetään puolueettomuutta ja riippumattomuutta. HSL:n sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeessa määritellään mm. lahjonnan vastaiset periaatteet. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet koskevat kaikkia kuntayhtymän toimielimiä ja johtoa. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on vahvistaa hyvää hallinto- ja johtamistapaa kuntayhtymässä. Kuntayhtymän hankintaohjeeseen on kirjattu harmaan talouden torjuntaan tähtäviä menettelytapoja. Hankintoja koskevan sääntelyn tavoitteena on HSL:n varojen ja resurssien tehokas käyttö; kilpailun aikaansaaminen: kilpailumahdollisuudet on käytettävä hyväksi; tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu; avoimuus ja julkisuus sekä suhteellisuus: menettelyyn vaikuttaa hankinnan laatu ja laajuus.

Kuntalain 84 §:n mukaan kunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa. Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee HSL:n hallituksen jäseniä ja varajäseniä, toimitusjohtajaa sekä hallituksen esittelijää. HSL:n tarkastuslautakunta käsittelee ja hyväksyy sidonnaisuuksista tehdyt ilmoitukset ja

sidonnaisuusilmoitukset on julkaistu HSL:n verkkosivulla, linkki: <https://www.hsl.fi/hsl/hsl-organi-saationa/paatoksenteko#sidonnaisuusilmoituslistaus>.

Kuntalain edellyttämä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet sekä hallintosääntö määrittelevät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt ja vastuut. Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa hallitus.

- HSL:n hallitus vahvistaa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet ja valvoo, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeiden mukaisesti ja tuloksellisesti.
- HSL:n hallitus on velvollinen antamaan osana toimintakertomusta tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä sekä merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä.
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kokonaisvastuu on toimitusjohtajalla, joka antaa näitä koskevat lisäohjeet.
- Johtavat viranhaltijat vastaavat omalla tehtäväalueellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimivuudesta ja toimeenpanon tuloksellisuuden valvonnasta sekä merkittävimpien riskien raportoinnista.
- Ryhmäesihenkilöt ja prosessinomistajat toteuttavat omalla vastuualueellaan sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa sekä seuraavat valvonta- ja riskienhallintatoimenpiteiden tehokkuutta ja riittävyttä.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Kuntayhtymän päätöksenteko perustuu hyvän hallintotavan mukaisesti julkisuusperiaatteeseen ja avoimuuteen. Päätöksentekoa ohjaavat lainsäädäntö, kuntayhtymän perussopimus ja hallintosääntö.

HSL:n hallitus on hyväksynyt kuntayhtymän hankintaohjeen, joka määrittelee toimintamenettelyt hankinnoissa. Hankintojen suunnitelmallisuutta seurataan ns. hankintasalkussa, jossa hankintoja voidaan priorisoida, tehdä suunnitelmallisemmin ja luoda organisaatiossa näkyvyyttä meneillään oleviin ja tuleviin hankintoihin. Projekteja seurataan ns. projektisalkku-työkalun avulla, jossa projektien seuranta ja priorisointi saadaan näkyväksi organisaatiossa.

Kuntayhtymän hallituksen ja johdon tiedossa ei ole lakien ja säännösten tai hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaisia toimia, joista saattaisi seurata merkittävä korvaus, kanne tai muu sellainen vaatimus tai oikeusseuraamus.

Riskienhallinnan järjestäminen ja arviointi

Riskienhallinnan tehtävät ja vastuut on määritelty kuntayhtymän hallintosäännössä, riskien hallinnan hallintamallissa sekä hallituksen vahvistamassa riskienhallintapolitiikassa. Hallintamallin ja politiikan tarkoituksena on varmistaa riskienhallinnan asianmukainen järjestäminen ja yhdenmukaisesti riskienhallinnan toteuttamistavat, raportointi ja valvonta.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Kuntayhtymän hallintosäännön mukaan hallitus päättää omaisuuden ostamisesta ja myymisestä sekä vuokralle ottamisesta ja antamisesta sekä vahvistaa rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää mainituista asioista. Hallitus on päätöksellään delegoinut viranhaltijoille toimivaltaa irtaimen omaisuuden myymisessä sekä toimitilojen vuokralle ottamisessa ja antamisessa. Samalla hallitus on vahvistanut rajat, jonka arvon alittavasta omaisuudesta viranhaltija voi tehdä päätöksiä.

Kassavarojen sijoitustoiminnan osalta noudatetaan hallituksen päättämiä sijoitustoiminnan periaatteita.

Sopimustoiminta

Kuntayhtymän hallintosäännössä on määritelty sopimusten allekirjoitusoikeudet. Yhtymäkokouksen ja hallituksen päätökseen perustuvan sopimuksen ja sitoumuksen allekirjoittaa toimitusjohtaja tai tämän valtuuttama viranhaltija. Kuntayhtymän puolesta annettavat valtakirjat, lausunnot ja muut toimituskirjat allekirjoittaa toimitusjohtaja tai tämän valtuuttama viranhaltija. Tarkastuslautakunnan asiakirjat allekirjoitetaan lautakunnan päättämällä tavalla. Viranhaltija allekirjoittaa päätökset, sopimukset, sitoumukset ja muut asiakirjat asioissa, joista hänellä on toimivalta päättää.

Kuntayhtymän hankintaohjeessa on ohjeistettu sopimusten tekeminen ja sopimusehtojen käyttö. Kuntayhtymälle on luotu yhteiset sopimusmallit erilaisten palvelu- ja tavarahankintojen hankintoihin.

Tietosuojapolitiikka

HSL:n hallintosäännön mukaan toimitusjohtaja vastaa tietosuojasta ja nimeää tietosuojavastaavan. Tietosuojapolitiikka päivitettiin toimitusjohtajan päätöksellä 10.11.2023 (§ 87). Toimitusjohtaja on hyväksynyt 15.6.2023 (§ 53) HSL:n päivitetyn tietosuojan hallintamallin, jossa määritetään organisaation tietosuojatehtävät ja –vastuut hallintosäännön ja tietosuojapolitiikan mukaisesti. Hallintamallin mukaisesti tulosalueiden johtajat tulosalueen johtajat vastaavat oman tulosalueensa toiminnan osalta myös tietosuojan toteuttamisesta, mukaan lukien henkilötietojen käsittelyn ulkoistetut palvelut. Tietosuojavastaavan tehtävänä on lähtökohtaisesti valvoa, tukea ja antaa neuvoja tietosuojatyössä. HSL:n tietosuoja- ja tietoturvatyön yhteistyöelimenä toimii tietosuoja- ja tietoturva-ryhmä.

Vuonna 2023 käsiteltiin 17 tietosuojapoikkeamaa ja yksi korkean riskin tietoturvaloukkaus, josta HSL teki ilmoituksen valvontaviranomaiselle. Tietosuojapoikkeamalla tarkoitamme tapahtumaa, jossa HSL on arvioinut riskin tason alhaiseksi. Tällaisissa tilanteissa HSL ei ole tehnyt ilmoitusta valvontaviranomaiselle.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Sisäinen tarkastus on sisäisen valvonnan näkyvä osa. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat yhdessä osa kuntayhtymän johtamista ja sisäinen tarkastus avustaa toimitusjohtajaa hänen valvontavelvollisuutensa täyttämässä tarkastamalla ja arvioimalla sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta. Sisäinen tarkastus tekee toimitusjohtajan toimeksiannosta kuntayhtymän organisaatiossa sisäistä tarkastusta suorittamalla eri toimintojen ja valvontajärjestelmien riippumatonta arviointia sen varmistamiseksi, että johdon saama informaatio on oikeaa ja luotettavaa, riskienhallinta on toimivaa, voimavarojen käyttö on tehokasta ja taloudellista, omaisuus on turvattu, sisäinen valvontajärjestelmä toimii sekä voimassaolevia lakeja, säädöksiä, määräyksiä ja annettuja ohjeita sekä tehtyjä päätöksiä on noudatettu.

Sisäisen tarkastuksen palvelut on hankittu KPMG Julkistarkastus Oy:ltä. Vastuullisena sisäisenä tarkastajana ja laadunvarmistajana on toiminut koko tilikauden ajan KHT, JHT Juha Huuskonen.

Vuoden 2023 tarkastussuunnitelman mukaisista tarkastuksista toteutui ja raportoitiin toimitusjohtajalle ja johtaville viranhaltijoille seuraavat tarkastuskohteet: Länsimetron infrakorvauksen laskutus ja Tiedolla johtaminen/prosessi. Vuoden 2023 sisäisestä tarkastuksesta raportoitiin kuntayhtymän hallitukselle maaliskuussa 2024.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma kuvaa tilikauden tuloksen muodostumista ja kertyneen tulo-rahoituksen riittävyttä palveluiden tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen.

Tuloslaskelma

Euroa	01.01.-31.12.2023		01.01.-31.12.2022	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	380 767 299,48		313 257 831,70	
Kuntaosuudet	466 327 000,00		427 781 000,00	
Tuet ja avustukset	16 324 181,68		66 786 703,46	
Muut toimintatuotot	<u>12 984 254,77</u>	876 402 735,93	<u>6 933 946,91</u>	814 759 482,07
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-23 709 162,81		-19 653 876,36	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-4 090 195,51		-2 565 506,77	
Muut henkilösivukulut	-513 034,35		-324 622,22	
Palvelujen ostot	-792 457 098,00		-701 723 286,57	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-644 251,68		-810 800,54	
Muut toimintakulut	<u>-8 661 587,29</u>	-830 075 329,64	<u>-8 815 213,18</u>	-733 893 305,64
Toimintakate		46 327 406,29		80 866 176,43
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	2 567 744,58		183 980,42	
Muut rahoitustuotot	403 529,34		220 392,75	
Korkokulut	-90 240,43		-133 985,00	
Muut rahoituskulut	<u>-11 961,03</u>	2 869 072,46	<u>-12 751,32</u>	257 636,85
Vuosikate		49 196 478,75		81 123 813,28
Poistot	<u>-19 179 649,42</u>	<u>-19 179 649,42</u>	<u>-19 064 529,02</u>	<u>-19 064 529,02</u>
Tilikauden tulos		30 016 829,33		62 059 284,26
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)		<u>30 016 829,33</u>		<u>62 059 284,26</u>

Tilikauden tulos rahoituserien ja poistojen jälkeen on 30,0 milj. euroa ylijäämäinen, kun muute-
tussa talousarviossa oli varauduttu 19,5 milj. euron alijäämään. Merkittävin syy talousarviota pa-
rempaan tulokseen johtui operointikustannuksissa syntyneestä talousarvion alituksesta talousarvi-
ossa arvioitua matalamman energian hintatason ja ajamattoman liikenteen seurauksena.

Toimintatuotot kasvoivat 7,6 % ja toimintakulut 13,1 % edellisestä vuodesta. Toimintakate oli 46,3
milj. euroa, 34,5 milj. euroa heikompi kuin edellisenä vuotena. Edellisvuoden toimintakatteeseen
vaikutti vielä valtion koronatuotot, joilla paikattiin koronavuosien tulomenetyksiä. HSL:n toimintaku-
luista 49,4 % voitiin kattaa muilla toimintatuotoilla ja valtion tuilla, kun tuottoihin ei lasketa jäsen-
kuntien maksamia kuntaosuuksia (jäsenkuntien subventiota).

Vuosikate oli 49,2 milj. euroa, 31,9 milj. euroa edellistä vuotta heikompi. Vuosikate osoittaa tulora-
hoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on
keskeinen kateluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyttä. Tulo-rahoitus on riittävä, kun vuosikate

on vähintään siitä vähennettävien poistojen suuruinen. Vuosikate riitti kattamaan poistot, jotka olivat yhteensä 19,2 milj. euroa.

Tuloslaskelman tunnuslukujen kehitys:

	2023	2022	2021	2020	2019
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	105,6 %	111,0 %	103,9 %	92,5 %	101,8 %
Toimintatuotot/Toimintakulut, % ilman kuntaosuuksia	49,4 %	52,7 %	48,9 %	44,5 %	54,4 %
Vuosikate/Poistot, %	256,5 %	425,5 %	161,1 %	-304,0 %	73,9 %
Kuntaosuudet/Asukas, €	334 €	312 €	287 €	258 €	259 €

1.3.2 Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelmassa osoitetaan kuinka paljon kuntayhtymän varsinaisen toiminnan ja investointien nettorahavirta on yli- tai alijäämäinen. Rahoituksen rahavirta osoittaa, miten alijäämäinen nettorahavirta on rahoituksellisesti katettu tai miten ylijäämä on käytetty rahoitusaseman muuttamiseen. Varsinaisen toiminnan ja investointien nettorahavirta ja rahoituksen nettorahavirta yhdessä osoittavat kuntayhtymän rahavarojen muutoksen.

Vuoden 2023 nettoinvestointimenot olivat 21,5 milj. euroa ja toiminnan ja investointien rahavirta oli tilikaudella 27,7 milj. euroa ylijäämäinen. Rahavarat kasvoivat vuoden alusta 50,3 milj. eurolla.

Talousarviolainaa nostettiin turvaamaan koronatilannetta 50,0 milj. euroa 06/2020 ja vuonna 2023 ei tarvittu uutta lainarahoitusta. Otettua talousarviolainaa lyhennettiin 5,3 milj. eurolla. Lainapäätös on 31.12.2023 on 34,2 milj. euroa.

Kassan riittävyyden tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa olemassa olevilla rahavaroilla. Kassan riittävyys parani edellisvuodesta ja oli vuoden lopussa hyvällä tasolla ollen 64,3 päivää. Quick Ratio eli maksuvalmiussuhde kertoo, miten hyvin lyhytaikaisesti sidotuilla varoilla pystytään kattamaan lyhytaikaiset velat. Quick Ratio parani edellisestä vuodesta ja oli 2,31. Tunnusluvun yleisen luokitusasteikon mukaan 2,0–2,5 on hyvää tasoa oleva tunnusluku. Current Ratio eli käyttöpääomasuhde kertoo nopeakiertoisen omaisuuden ja nopeakiertoisten velkojen suhteen. Keskimäärin yli yhden olevaa tunnuslukua pidetään hyvänä, joka ylittyi ollen 1,80.

Rahoituslaskelma

x 1000 €	31.12.2023	31.12.2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	49 196	81 124
Tulorahoituksen korjaukset		
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-21 681	-12 537
Rahoitusosuudet investointeihin	156	554
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot		
Toiminnan ja investointien rahavirta	27 672	69 141
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 263	-5 263
Lyhytaikaisten lainojen muutos		
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	-361	138
Saamisten muutos	35 620	-53 562
Korottomien velkojen muutos	-7 391	11 413
Rahoituksen rahavirta	22 605	-47 274
RAHAVAROJEN MUUTOS		
	50 277	21 866
Rahavarat 31.12.	146 181	95 904
Rahavarat 1.1.	95 904	74 037
Rahavarojen muutos yhteensä	50 277	21 866

Rahoituslaskelman tunnuslukujen kehitys:

	2023	2022	2021	2020	2019
Investointien tulorahoitus %	228,6 %	677,0 %	262,3 %	-327,9 %	121,3 %
Kassan riittävyys, pv	64,3	47,7	38,3	40,5	39,3
Quick Ratio	2,31	2,12	1,49	1,30	1,65
Current Ratio	1,80	1,57	1,05	0,95	1,18

1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

VASTAAVAA x 1 000 €	31.12.2023	31.12.2022	VASTATTAVAA x 1 000 €	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT	46 636	44 291	OMA PÄÄOMA	109 995	79 978
Aineettomat hyödykkeet	30 892	28 278	Peruspääoma	9 566	9 566
Aineettomat oikeudet	15 014	15 638	Muu oma pääoma		
Tietokoneohjelmistot	4 614	2 774	Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	70 412	8 353
Muut pitkävaikutteiset menot	2 493	2 810	Tilikauden yli-/alijäämä	30 017	62 059
Ennakkomaksut	8 770	7 055			
			VIERAS PÄÄOMA	143 572	156 227
Aineelliset hyödykkeet	8 139	8 408	Pitkäaikainen	28 947	34 211
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 346	7 248	Lainat rahoituslaitoksilta	28 947	34 211
Koneet ja kalusto	624	893	Lyhytaikainen	114 625	122 016
Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	6 168	266	Lainat rahoituslaitoksilta	5 263	5 263
			Saadut ennakot	25 257	31 404
Sijoitukset			Ostovelat	53 350	61 171
Osakkeet ja osuudet	7 605	7 605	Muut velat	518	750
			Siirtovelat	30 236	23 428
VAIHTUVAT VASTAAVAT	206 932	191 914			
Vaihto-omaisuus	416	55			
Saamiset	60 336	95 956			
Lyhytaikaiset saamiset	60 336	95 956			
Myyntisaamiset	9 454	11 478			
Lainasaamiset	4	3			
Muut saamiset	31 286	16 455			
Siirtosaamiset	19 591	68 020			
Rahoitusomaisuusarvopaperit	59 186	59 061			
Muut arvopaperit	59 186	59 061			
Rahat ja pankkisaamiset	86 995	36 843			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	253 568	236 205	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	253 568	236 205

Taseen loppusumma, 253,6 milj. euroa, kasvua edellisestä vuodesta 17,4 milj. euroa.

Taseen tunnusluvuilla ilmaistaan vakavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaantuneisuutta. Omavaraisuusasteella mitataan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kuntayhtymän kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Keskimäärin hyvänä tavoitetasona pidetään kuntataloudessa 70 %:n omavaraisuutta, alle 50 %:a alempi omavaraisuusaste merkitsee suurta velkarasitetta tai sitä, että taseessa on paljon välitettäviä varoja. HSL:n omavaraisuusaste oli vuonna 2023 48,2 %. Parannusta edellisestä vuodesta 9,1 %-yksikköä. Tase sisältää 25,3 milj. euroa lippujärjestelmään liittyviä asiakkaiden ennakkomaksuja (mm. matkakortin arvon lataukset, joita ei ole vielä käytetty lippujen ostamiseen).

Suhteellinen velkaantuneisuus-% kertoo, kuinka paljon toimintatuotoista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus-% on hieman laskenut edelliseen vuoteen verrattuna ollen 13,6 %.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä) osoittaa paljonko kertynyttä ylijäämää on tulevien vuosien liikkumavara, tai paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina. Kertynyt ylijäämä (alijäämä) / asukas osoittaa HSL-jäsenkuntien asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän määrän. Eritely HSL:n kumulatiivisen ylijäämän jakautumisesta jäsenkunnittain on esitetty sivuilla 53-54.

Kuntayhtymällä on 34,2 milj. euroa rahalaitoslainaa tilinpäätöksessä.

Taseen tunnuslukujen kehitys:

	2023	2022	2021	2020	2019
Omaraisuusaste, %	48,2 %	39,1 %	13,2 %	5,5 %	50,3 %
Suhteellinen velkaantuneisuus-%	13,6 %	15,3 %	16,0 %	19,4 %	10,4 %
Velat ja vastuut, % käyttötuloista	6,8 %	8,2 %	7,6 %	10,2 %	7,5 %
Kertynyt yli-/alijäämä, m€	100 429	70 412	8 353	-5 833	65 223
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	72 €	51 €	6 €	-4 €	49 €
Lainakanta 31.12., m€	34 211	39 474	44 737	50 000	0 €

1.5 Kokonaistulot ja –menot

Kokonaistulot- ja menot –laskelma kokoaa tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta yhteen kaikki kuntayhtymän tilikauden tuotot ja kulut. Siten se kuvaa rahalähteitä ja –käyttöä. Kokonaistuottojen ja –kulujen erotus on täsmäytettävissä rahoituslaskemaan siten, että se on muiden maksuvalmiuden muutosten ja rahavarojen muutosten itseisarvojen summa silloin, kun mainitut erät rahoituslaskelmassa ovat erimerkkiset ja itseisarvojen erotus, kun ne ovat rahoituslaskelmassa saman merkkiset.

TULOT	1 000 €	MENOT	1 000 €
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	876 403	Toimintakulut	-830 075
Korkotuotot	2 568	- Valmistus omaan käyttöön	
Muut rahoitustuotot	404	Korkokulut	-90
		Muut rahoituskulut	-12
Tulorahoituksen korjauserät	0		
+ Pysyvien vastaavien hyöd. luovutusvoitot		Tulorahoituksen korjauserät	
Investoinnit		Pakollisten varausten muutos	0
Rahoitusosuudet investointimеноihin	156	- Pakollisten varausten lis. (+), väh. (-)	0
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot		- Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustappiot	0
Rahoitustoiminta		Investoinnit	
Antolainasaamisten vähennykset	0	Investointimenot	-21 681
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		Rahoitustoiminta	
Lyhytaikaisten lainojen lisäys		Antolainasaamisten lisäykset	0
Oman pääoman lisäykset		Pitkäaikaisten lainojen vähennys	5 263
		Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0
		Oman pääoman vähennykset	
Kokonaistulot yhteensä	<u>879 530</u>	Kokonaismenot yhteensä	<u>-846 595</u>

Kokonaistulojen ja –menojen erotus 32,935 milj. euroa täsmäytetään rahoituslaskelmaan siten, että erotus on sama kuin muiden maksuvalmiuden muutosten ja rahavarojen muutosten ero (22,605 milj. euroa - 5,263 milj. euroa – 50,277 milj. euroa).

1.6 Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden tulos on 30 016 829,33 euroa ylijäämäinen. Hallitus esittää ylijäämän, 30 016 829,33 euroa, kirjattavaksi edellisten vuosien yli-/alijäämättilille.

HSL:n tilinpäätöksen osoittama kuntakohtainen yli-/alijäämä otetaan huomioon pääsääntöisesti seuraavien kolmen vuoden Toiminta- ja taloussuunnitelmaa laadittaessa jäsenkuntien kuntaosuuksia vähentävänä tai lisäävänä eränä. Kunnilta pyydetään vuosittain lausuntoja kuntakohtaisen yli-/alijäämän käytöstä alustavan toiminta- ja taloussuunnitelman käsittelyn yhteydessä. Erittely yli-/alijäämien jakautumisesta kunnittain on esitetty sivuilla 53-54.

2 TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILUT

2.1 Strategisten tulostavoitteiden toteutuminen

Strategia ohjaa HSL:n kaikkea toimintaa ja tavoitteiden laadintaa. Strategisille tavoitteille on määritetty mittarit ja tavoitetasot vuodelle 2025. Vuoden 2023 osalta strategisille tavoitteille määriteltiin välitavoitteet, joilla pyrittiin varmistamaan suuntaa ja vauhtia kohti vuoden 2025 tavoitteita.

Strategian toteutumista arvioidaan ja seurataan vuosittain osana talouden ja toiminnan seuranta. Hallitukselle raportoitiin kootusti taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta kolme kertaa vuodessa osavuositarkastusten yhteydessä (huhti- ja elokuun päätyttyä sekä tilinpäätösnusteessa). Tilinpäätös sisältää raportoinnin vuositason toteutumisesta.

Strateginen tavoite	Mittari	Tilinpäätös 2022	Tilinpäätös 2023	Tavoite 2023	TS2025	Strategia 2025
Kohti päästötöntä joukkoliikennettä	CO2-päästöt	-53 % vrt. 2010 taso	-63 % vrt. 2010 taso 	-69 % vrt. 2010 taso	-90 % vrt. 2010 taso 	-90 % vrt. 2010 taso
Joukkoliikenteen käyttö ennätyslukemissa	Nousut	304 milj.	344 milj. 	362 milj.	375 milj. 	400 milj.
Kustannustehokas joukkoliikenne	Matkustajakilometri-kustannus pl. infra	0,30 €/km	0,28 €/km 	0,28 €/km	0,29 €/km 	0,25 €/km
Tasapainoinen talous	Tulot yhteensä (ilman tukia ja kuntaosuuksia*)	338 M€	410 M€ 	390 M€	429 M€ 	400 M€
	Kuntaosuus (ilman koronatukia)	56,0 %	52,7 % 	55,0 %	55,0 % 	50-55 %

*Ilman koronatukia, perustuet huomioitu

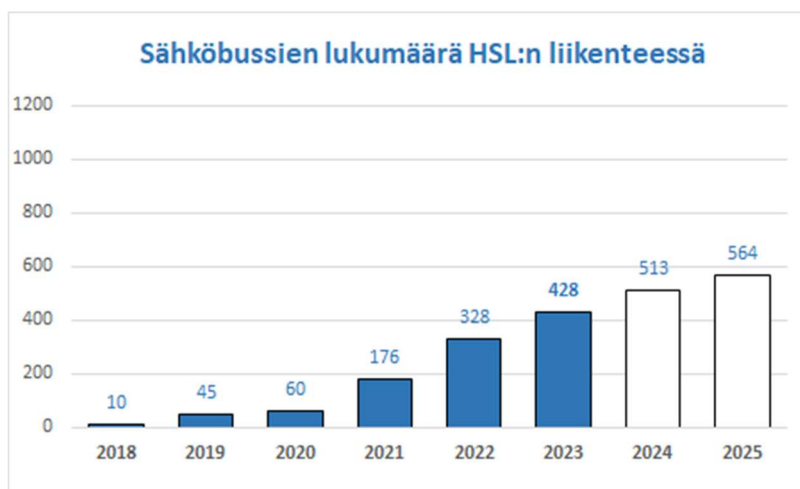
Kuva 5: Strategisten tavoitteiden toteutuminen

2.1.1 Kohti päästötöntä joukkoliikennettä

Joukkoliikenne on kestävä kulkumuoto yhdessä kävelyn ja pyöräilyn kanssa. Olemme sitoutuneet tekemään joukkoliikenteestä yhä kestävämpää ja kehittämään kestävä liikumisen ratkaisuja entistä paremmiksi yhdessä muiden – kumppanien ja asiakkaiden - kanssa. Strategisena tavoitteenamme on vähentää vuoteen 2025 mennessä joukkoliikenteen CO₂ -päästöjä 90 % vuoteen 2010 verrattuna. Vuoteen 2035 mennessä tavoitteena on tarjota joukkoliikennepalvelut täysin päästöttömästi.

Tilikaudella 2023 hiilidioksidipäästöt ovat vähentyneet -63 % vuoteen 2010 verrattuina. Vaikka strategian välitavoitetta ei vielä vuonna 2023 saavutettu, on strategiasa vuodelle 2025 asetettu päästötavoite saavutettavissa jakeluvaiheen kasvaessa sekä sähköbussien ajosuoritteiden noustessa yli 50 % ajosuoritteista. HSL:n kalustovaatimuksissa on vaatimuksena, että liikenteeseen uutena hankittavien linja-autojen on oltava päästöttömiä sähkö- tai polttokennobusseja, joka tukee vahvasti strategiaamme kohti päästötöntä joukkoliikennettä. Sähköbussuja on saatu kilpailutuksissa liikenteeseen tavoitteitakin nopeammin.

Liikenteen kilpailutuksemme kannustavat bussiliikennöitsijöitä vähentämään päästöjä. Liikennöitsijät saavat kilpailussa laatu- ja ympäristömerkkejä lähipäästöjen, hiilidioksidipäästöjen ja melun vähentämisestä sekä muun muassa ajotavan seurantajärjestelmästä ja matkustusmukavuutta ja turvallisuutta parantavista toimenpiteistä. Kilpailutamme vuosittain noin seitsemäsosan liikennöitävistä linjoistamme. Vuonna 2024 kilpailutamme noin 20 % linjoista. Kilpailutusvaatimusten ansiosta liikenteessämme on 1320 bussia, joista uusimpia EURO6-deiselbusseja 776 kpl ja Euro EEV-busseja 106 kpl. Päästöttömiä sähköbusseja oli vuoden lopussa 428 kappaletta.

Kuva 6: Sähköbussien määrä 2018-2025

Ympäristöbonusten ansiosta voimme joustavasti ja kustannustehokkaasti hyvittää sopimusliikennöitsijöitämme päästöjä alentavista toimenpiteistä ja siten tukea päästövähennystavoitteemme saavuttamista. Ympäristöbonusta maksetaan uusista, päästöjä vähentävistä toimenpiteistä, jotka ylittävät voimassa olevien sopimusten sitoumukset. Bonusosuuden kasvua voidaan nopeuttaa tai hidastaa saatujen tulosten ja maksuvalmiutemme mukaisesti. Ympäristöbonuksesta järjestetään vuosittain tarjouskilpailu, jossa hyväksytään parhaat ja kustannustehokkaimmat toimenpiteet. Vuosittainen bonus mahdollistaa mallin pitämisen joustavasti ajan tasalla. Hyväksyttävien tarjousten yhteenlaskettu ympäristöhöyry tulee olla vähintään sama kuin hyväksytyjen tarjousten hinta yhteensä. Tarjoukset hyväksytään kustannustehokkuuden mukaisessa paremmuusjärjestyksessä. Maksoimme tilikaudelta bussiyhtiöille yhteensä 1,4 milj. euroa ympäristöbonuksia, jotka menivät päästöjä alentavista biodieselin käytöstä hyväksytyjen tarjousten mukaisesti.

2.1.2 Joukkoliikenteen käyttö ennätyslukemissa

Strateginen välitavoitteemme vuodelle 2023 oli 362 milj. matkustajamäärän saavuttaminen. Vuonna 2023 jäimme nousijamäärissä 344 milj. nousuun.

Joukkoliikenteen nousijamäärät ovat olleet HSL-alueella vuoden alusta alkaen 10–15 % alle vuoden 2019. Kaikkein lähimmäksi vuoden 2019 tasoa ylettiin touko-elokuussa. Bussiliikenne ylsi hetkellisesti kesäkuussa jopa vuoden 2019 tasolle. Kesän jälkeen määrät ovat painuneet takaisin alkuvuoden tasolle. Koko vuoden joukkoliikenteen nousijamäärät jäivät -13 % vuoden 2019 tasosta.

Raitiovaunujen matkustajamäärät laahaavat edelleen suhteellisesti eniten vuoden 2019 tasosta. Parhaan tason raitioliikenne saavutti heinä-elokuussa, jolloin eroa vuoteen 2019 oli vajaat 20 %.

Matkustajamääriin on vaikuttanut runsaat työmaat kaupunkialueella ja työmaista johtuvat poikkeusreitit sekä myös lakot maalisi- ja joulukuussa.

Olemme tilanteessa, että uusi normaali on matkustajamäärien osalta alemmalla tasolla vuoteen 2019 nähden. Vaikka nousijamäärät ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna, joudumme vuonna 2024 kirittämään kasvua, jotta strategiakaudelle asetetut tavoitteet saavutettaisiin. Tulevana vuonna keskiössä onkin volyymien ja käyttäjämäärien kasvattaminen. Lippuotevalikoiman ja sen kehittämisen osalta haluamme luoda joustavampia ratkaisuja, jotka tukevat siirtymistä epä säännöllisestä matkustamisesta entistä säännöllisempiin matkoihin.

Työmaat ja niiden aiheuttamat poikkeusliikennejärjestelyt haastavat koko liikennemarkkinaa, mutta erityisesti joukkoliikennettä. Työmaat pidentävät matka-aikoja ja heikentävät joukkoliikenteen luotettavuutta.

2.1.3 Kustannustehokas joukkoliikenne

Joukkoliikenteen kustannustehokkuuden mittarimme on matkustajakilometrin hinta ilman infrakustannuksia. Strateginen välitavoitteemme vuodelle 2023 matkustajakm-kustannukseksi oli 0,28 €/matk.km. Tilinpäätöksessä matkustajakm-kustannus päättyy talousarvion kustannusten alittumisen ansiosta juuri tavoitetasoon 0,28 €/matk.km ja parani edelliseen vuoteen verrattuna 2 sentillä (2022: 0,30 €/matk.km).

Vuodelle 2025 asetetun strategiatavoitteen saavuttaminen näyttää epävarmalta. Kustannustehokkuutta haastaa hintatason riskit ja inflaatio sekä erityisesti matkustajamäärien odotettua hitaampi kehitys.

Liikenteen suunnittelussa tarjonnan suuntaaminen ja tuottavuuden kehittäminen on osa jatkuvaa toimintaa. Liikenteen sopimusten joustavaroja käytetään jatkuvasti, eikä uudelleen neuvottelulle ole vielä tunnistettu tarvetta. Syksyllä 2023 Yhtymäkokouksessa hyväksyttiin TTS-suunnitelmaan 2024-2026 on sisällytetty koronatuista kertyneitä ylijäämiä palvelutason parantamiseen siellä missä se on kannattavaa ja tehokkain keino matkustajamäärien kasvattamiseksi.

2.1.4 Tasapainoinen talous

Tasapainoisen talouden strategiatavoitteen toteutumisen mittariksi on määritelty tulojen ja kuntasubvention kehitys. Molemmissa mittareissa päästiin vuonna 2023 välitavoitteeseen.

Tulot ilman kuntaosuuksia ja koronatuksia ovat yhteensä 410,1 milj. euroa, kun tavoittelimme 390,0 milj. euron tuloja. Keskimääräinen kuntasubventio oli 52,7 % kun tavoitteemme oli 55,0 %. Tulot kehittyivät odotuksia paremmin ja kustannuksissa alitettiin talousarvio, minkä johdosta kuntien keskimääräinen subventio pysyi HSL:n strategian mukaisella tasolla.

Talouden tasapainottamistoimia toteutetaan edelleen strategiakaudella suunnitellusti. Kannattavaan kasvuun ja tuottavuuden kehittämiseen kiinnitetään toiminnassa jatkuvasti huomioita. Strategiakauden loppuun katsovan tuottavuusohjelman toimenpiteet on tuotu osaksi toiminnan suunnittelua sekä seurantaa. Tuottavuusohjelman väliarviointi on tarkoitus toteuttaa vuoden 2024 aikana.

2.2 Sitovat erät

Hyväksyessään 29.11.2022 § 16 HSL:n vuoden 2023 talousarvion yhtymäkokous päätti, että sitovia määrärahoja talousarviossa ovat toimintakulut ja investointimenot ja sitova tuloarvio kuntaosuudet yhteensä.

Yhtymäkokous hyväksyi 28.11.2023 § 9 muutoksen talousarvion sitovien erien kuntaosuuksiin, kun Helsingin kuntaosuutta vähennettiin 980 000 eurolla. Sitova tuloerä, kuntaosuudet yhteensä, muutettiin 467 307 000 eurosta 466 327 000 euroon.

Talousarvion sitovat erät ja niiden toteutuminen

	TA2023	Muutettu TA2023	Tilinpäätös 2023	ERO Muut. TA2023/TP2023	
Toimintamenot	876 000 000 €	876 000 000 €	830 075 330 €	-45 924 670	-5,2 %
Investointimenot	23 387 000 €	23 387 000 €	21 680 807 €	-1 706 193	-7,3 %
Kuntaosuudet	467 307 000 €	466 327 000 €	466 327 000 €	0	0,0 %

Kuntaosuudet toteutuivat muutetun talousarvion mukaisina. Toimintakulut jäivät 45,9 milj. euroa (5,2 %) alle muutetun talousarvion sitovan erän ja investointimenot 1,7 milj. euroa (7,3 %) alle talousarvion sitovan erän. Investointimenoihin kirjattiin rahoitusosuuksia 0,2 milj. euroa.

2.3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

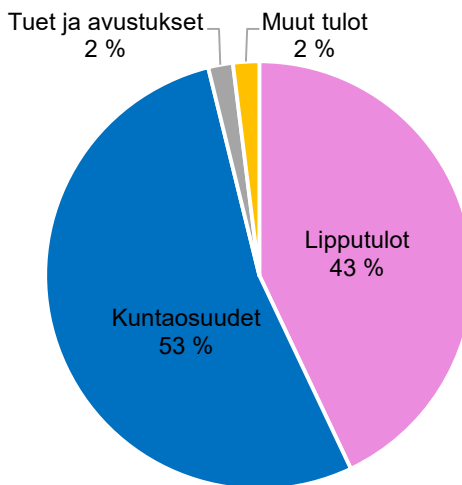
Tuloslaskelmavertailu

x 1000 €	TP	TA	Muutettu TA	TP	ERO TP23/TP22		ERO TP23/Muut. TA23	
	2022	2023	2023	2023	Eur	%	Eur	%
Toimintatuotot	814 759	869 927	868 947	876 403	61 643	7,6 %	7 455	0,9 %
Myyntituotot	310 151	381 241	381 241	377 316	67 164	21,7 %	-3 925	-1,0 %
AB vyöhykkeen lipputulot	207 271	263 025	263 025	252 651	45 380	21,9 %	-10 373	-3,9 %
ABC vyöhykkeen lipputulot	45 853	53 869	53 869	57 972	12 119	26,4 %	4 104	7,6 %
ABCD vyöhykkeen lipputulot	14 505	13 961	13 961	17 362	2 857	19,7 %	3 401	24,4 %
BC vyöhykkeen lipputulot	32 524	39 303	39 303	37 393	4 869	15,0 %	-1 911	-4,9 %
BCD vyöhykkeen lipputulot	2 887	3 326	3 326	3 085	198	6,9 %	-241	-7,2 %
CD vyöhykkeen lipputulot	3 243	3 581	3 581	3 810	566	17,5 %	228	6,4 %
D vyöhykkeen lipputulot	3 465	3 976	3 976	4 163	698	20,1 %	187	4,7 %
Lipputulot yhteensä	309 747	381 041	381 041	376 436	66 688	21,5 %	-4 605	-1,2 %
Muut myyntituotot yhteensä	404	200	200	880	476	117,9 %	680	339,9 %
Korvaukset kunnilta	427 781	467 307	466 327	466 327	38 546	9,0 %		0,0 %
Muut myyntitulot	3 107	2 002	2 002	3 452	345	11,1 %	1 450	72,4 %
Tuet ja avustukset	66 787	12 177	12 177	16 324	-50 463	-75,6 %	4 148	34,1 %
Vuokratuotot	2 558	3 098	3 098	2 634	76	3,0 %	-464	-15,0 %
Muut toimintatuotot	4 376	4 104	4 104	10 350	5 975	136,5 %	6 246	152,2 %
Toimintakulut	-733 893	-875 675	-872 498	-830 075	-96 182	13,1 %	42 423	-4,9 %
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-19 654	-21 100	-21 100	-23 709	-4 055	20,6 %	-2 609	12,4 %
<i>Henkilösivukulut</i>	-2 890	-3 776	-3 776	-4 603	-1 713	59,3 %	-828	21,9 %
Henkilöstökulut yhteensä	-22 544	-24 875	-24 875	-28 312	-5 768	25,6 %	-3 437	13,8 %
Palvelujen ostot yhteensä	-701 723	-841 382	-838 204	-792 457	-90 734	12,9 %	45 747	-5,5 %
Bussiliikenteen operointikustannukset	-342 081	-360 341	-360 341	-341 917	164	0,0 %	18 424	-5,1 %
Junaliikenteen operointikustannukset	-77 289	-95 226	-95 226	-86 622	-9 333	12,1 %	8 603	-9,0 %
Metroliikenteen operointikustannukset	-47 317	-64 743	-64 743	-61 155	-13 839	29,2 %	3 587	-5,5 %
Raitioliikenteen operointikustannukset	-54 741	-61 864	-61 864	-59 466	-4 724	8,6 %	2 398	-3,9 %
Lauttaliikenteen operointikustannukset	-3 915	-4 150	-4 150	-4 524	-608	15,5 %	-374	9,0 %
Pikaraitioliikenteen operointikustannukset	-57	-9 718	-9 718	-5 255	-5 199	9178,5 %	4 463	-45,9 %
Liikenteen operointikustannukset yhteensä	-525 400	-596 041	-596 041	-558 939	-33 539	6,4 %	37 102	-6,2 %
Bussiliikenteen infrapalvelut	-7 824	-10 272	-10 272	-10 272	-2 448	31,3 %	0,0 %	0,0 %
Junaliikenteen infrapalvelut	-14 265	-13 888	-13 888	-13 910	355	-2,5 %	-22	0,2 %
Metroliikenteen infrapalvelut	-99 508	-150 723	-150 723	-150 723	-51 214	51,5 %	0,0 %	0,0 %
Raitioliikenteen infrapalvelut	-18 146	-17 444	-17 444	-17 444	703	-3,9 %	0,0 %	0,0 %
Lauttaliikenteen infrapalvelut	-378	-744	-744	-744	-366	96,9 %	0,0 %	0,0 %
Pikaraitioliikenteen infrapalvelut		-5 782	-2 605	-2 605	-2 605	100,0 %	0,0 %	0,0 %
Muut infrapalvelut	-1 607	-1 835	-1 835	-1 799	-193	12,0 %	36	-2,0 %
Infrapalvelut yhteensä	-141 729	-200 687	-197 510	-197 496	-55 768	39,3 %	14	0,0 %
Muut palvelujen ostot yhteensä	-34 595	-44 653	-44 653	-36 022	-1 427	4,1 %	8 631	-19,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-811	-862	-862	-644	167	-20,5 %	217	-25,2 %
Vuokratulot	-5 211	-5 087	-5 087	-4 913	298	-5,7 %	174	-3,4 %
Muut kulut	-3 604	-3 470	-3 470	-3 748	-144	4,0 %	-279	8,0 %
Toimintakate	80 866	-5 748	-3 551	46 327	-34 539	-42,7 %	49 878	-1404,7 %
Rahoitustuotot ja -kulut	258	-10	-10	2 869	2 611	1013,6 %	2 879	-28790,7 %
Vuosikate	81 124	-5 758	-3 561	49 196	-31 927	-39,4 %	52 757	-1481,6 %
Poistot	-19 065	-15 987	-15 987	-19 180	-115	0,6 %	-3 193	20,0 %
Tilikauden tulos	62 059	-21 745	-19 548	30 017	-32 042	-51,6 %	49 564	-253,6 %
Tilikauden yli-/alijäämä	62 059	-21 745	-19 548	30 017	-32 042	-51,6 %	49 564	-253,6 %

2.3.1 Toimintatuotot

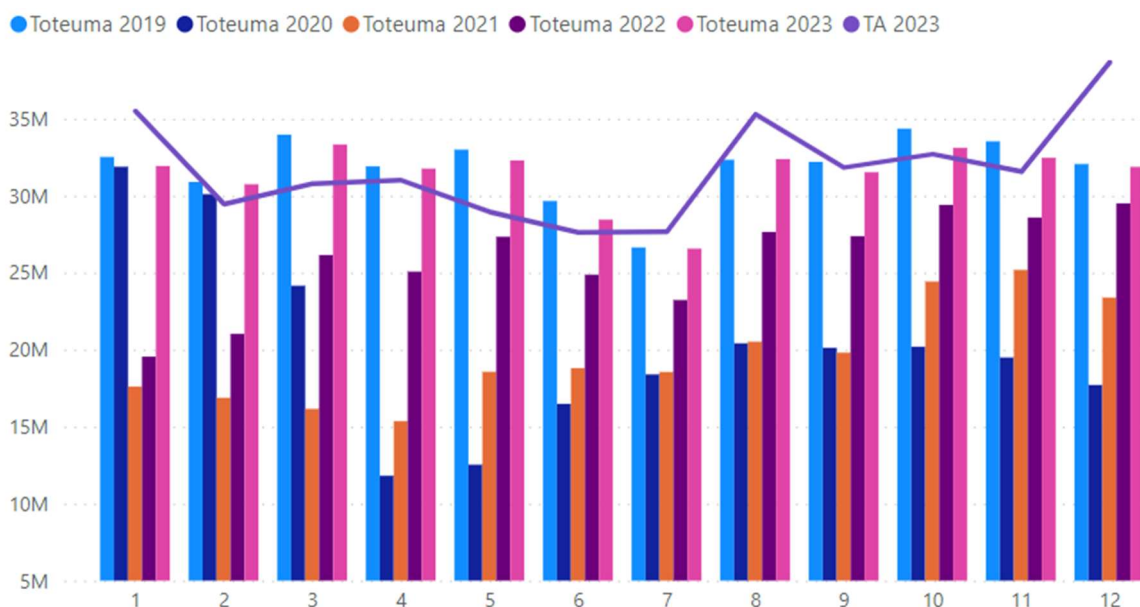
HSL:n toimintatuotot olivat yhteensä 876,4 milj. euroa, 7,5 milj. euroa (0,9 %) yli muutetun talousarvion (TA 868,9 milj. euroa). Toimintatuotoista 43,0 % on lipputuloja ja 53,2 % kuntaosuuksia.

Kuva 7. Toimintatulojen jakautuminen 2023

Lipputulot

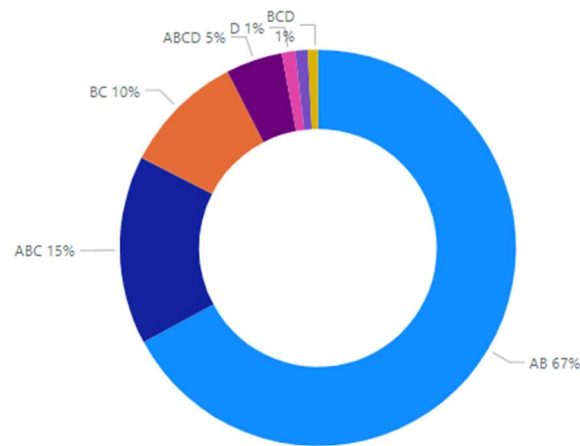
Lipputulot ovat yhteensä 376,4 milj. euroa ja ne alittavat muutetun talousarvion 4,6 milj. eurolla (-1,2 %). Suhteessa vertailukauteen (2022) lipputulot kasvoivat 66,7 milj. euroa (21,5 %). Vuoden 2019 lipputuloista (383,1 milj. euroa) jäätettiin -1,7 %.

Kuva 8. Lipputulojen kehitys 2019-2023 kuukausittain

Pyrittäessä strategiakauden nousijamäärätavoitteeseen (400 miljoonaa nousijaa) vuoden 2023 alkupuolella pidempien joukkoliikennematkojen hintoja laskettiin merkittävästi, millä oli matkustajamääriä kasvattava vaikutus. Tämä näkyi myös positiivisesti lipputulojen kehityksessä; pidempien vyöhykkeiden osalta saatiin sekä lisää käyttäjiä että lipputuloja. Talousarvion suhteutettuna

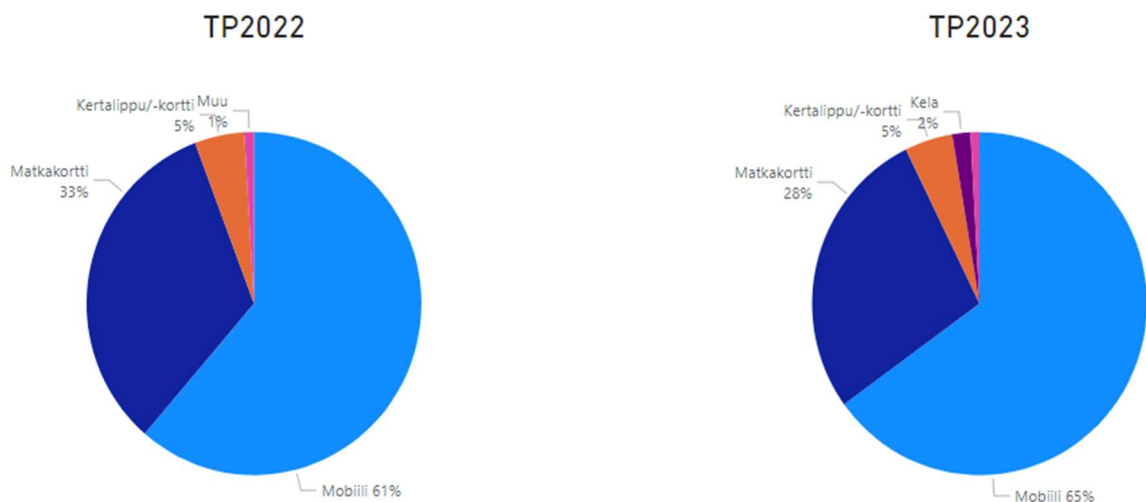
kasvua saatiin eniten ABCD-vyöhykkeen lipputuloista, jotka olivat 17,4 milj. euroa (24,4 %). Pidempien vyöhykkeiden hinnoittelumuutoksen kautta saavuttamalla kasvulla ei kuitenkaan kyetty paikkaamaan AB-vyöhykkeen heikompaa menestystä; AB-vyöhykkeen lipputulot alitti talousarvion yhteensä -10,4 milj. eurolla (-3,9 %).

Kuva 9. Lipputulot vyöhykkeittäin 2023

Loppukeväästä aloitettiin sarjalippukokeilu ja joulukuussa päätettiin, että 10 ja 20 kappaleen sarjaliput tulevat osaksi HSL:n pysyvää lippuvalikoimaa. Uusien lippujen hintojen ja sarjalipun vakiinnuttamisen tavoitteena on tarjota paremmin asiakkaita palvelevia vaihtoehtoja myös epäsäännölliseen matkustamiseen.

Mobiililippujen osuus kasvoi viime vuonna 48,2 milj. euroa ja niiden osuus kokonaislipputulosta oli noin 65 %, kun vuonna 2022 mobiilimyynti muodosti 61 % HSL:n lipputulosta. Matkakortilla tapahtuva myynnin osuus laski viime vuonna 28 %-yksikköön sen muodostaessa 33 % lipputulosta vuonna 2022.

Kuva 10. Lipputulosten kehitys alustoittain 2022-2023

Kuntaosuudet

Kunnat maksavat HSL:n kulut kuntaosuuksina siltä osin kuin niitä ei voida kattaa lipputuloilla tai muilla tuloilla. Laskutetut kuntaosuudet olivat yhteensä muutetun talousarvion mukaiset 466,3 milj. euroa ja toimintakuluista niillä katettiin 56,2 %. Kuntaosuudet kasvoivat edellisen vuoden tasosta 38,5 milj. euroa (9,0 %).

Kuntaosuuksien toteutuminen tilinpäätöksessä ja talousarviovertailut on esitetty sivulla 45.

Muut toimintatuotot

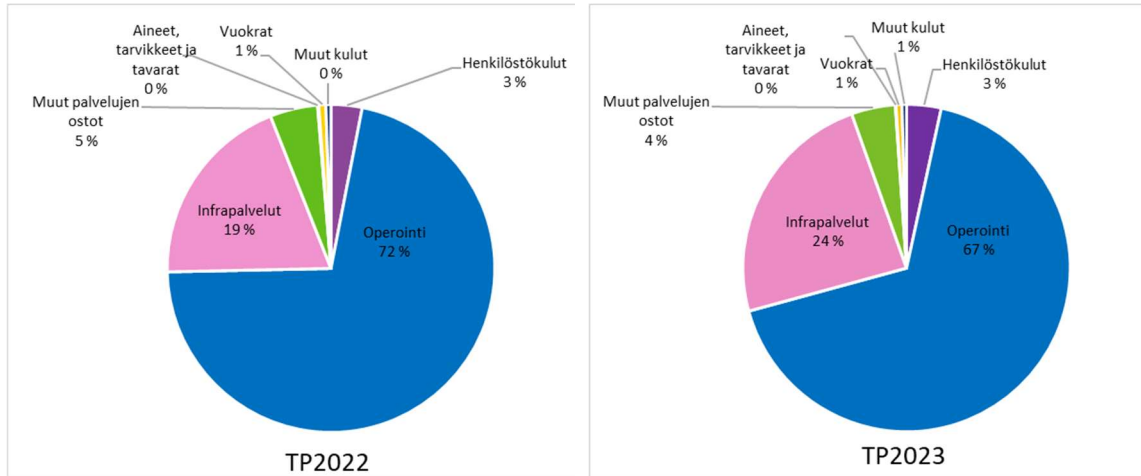
Muut toimintatuotot (kuin lipputulot ja kuntaosuudet), olivat yhteensä 33,6 milj. euroa ja ne koostuvat pääosin valtion tuista, tarkastusmaksutuloista ja liikennöitsijöiltä laskutettavista matkakorttilaitteiden ja taukotilojen vuokrasta.

Tuet ja avustukset olivat yhteensä 16,3 milj. euroa, joista valtion tuen osuus oli 15,9 milj. euroa. Tarkastusmaksutuloja kertyi 4,3 milj. euroa ja niistä kirjattiin 1,8 milj. euron luottotappiovaraus. Tarkastusmaksutulot ylittivät talousarvion 0,3 milj. euroa (7,5 %). Joukkoliikenteen tarkastusmaksu ilman lippua matkustavalle oli vuonna 2023 vielä 80 euroa ja nousi 1.1.2024 alkaen 100 euroon. Vuokratuloja kertyi 2,6 milj. euroa, 0,5 milj. euroa alle (-15,0 %) talousarvion. Muut tulot olivat 10,4 milj. euroa.

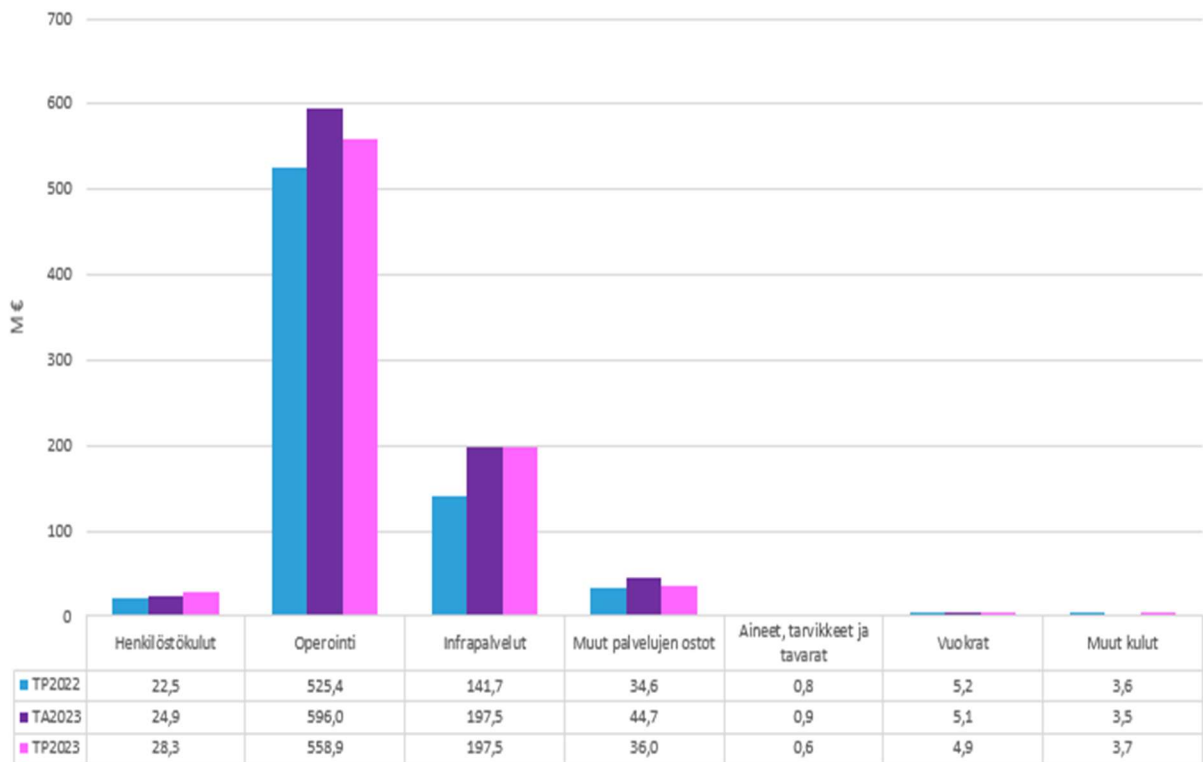
Muut tuotot sisältävät 5,9 milj. euron kirjanpidollisen oikaisuerän. Matkakorteilla oleva arvo tullaan siirtämään lipputilihankkeen valmistuessa ns. digiarvoksi uuteen lippujärjestelmään. Matkakortin käyttämättömän arvon osuudesta taseesta tuloutettiin 2,8 milj. euroa nykyisten matkakorttien edeltävän sukupolven käyttämätöntä arvoa muihin tuottoihin. Muu oikaisutarve taseen matkakortin arvoon selvitetään, kun uusi järjestelmä otetaan käyttöön ja arvo siirtyy digiarvoksi. Paperisten työmatkaseteleiden käyttö päättyi keväällä 2023 ja taseessa oleva saldo käyttämättä jääneistä, mutta hyvittämättömistä ostoista, tuloutettiin 3,1 milj. euroa tuloslaskelmaan muina tuottoina.

2.3.2 Toimintakulut

Toimintakuluja toteutui yhteensä 830,1 milj. euroa, mikä alittaa muutetun talousarvion 42,4 milj. eurolla (-4,9 %). Alitus selittyy pääosin operointikustannusten kustannussäästöillä, jotka juontavat juurensa kustannustason maltillistumisesta sekä ennakoitua suuremmista vähennyksistä. Myös muissa palveluostoissa tapahtui kustannusten laskua johtuen lipputilihankkeen aikataulun venymisestä, mikä näkyy IT-käyttöpalveluiden kustannuksissa. Toimintakuluista 792,5 milj. euroa (95,5 %) oli palvelujen ostomenoja.

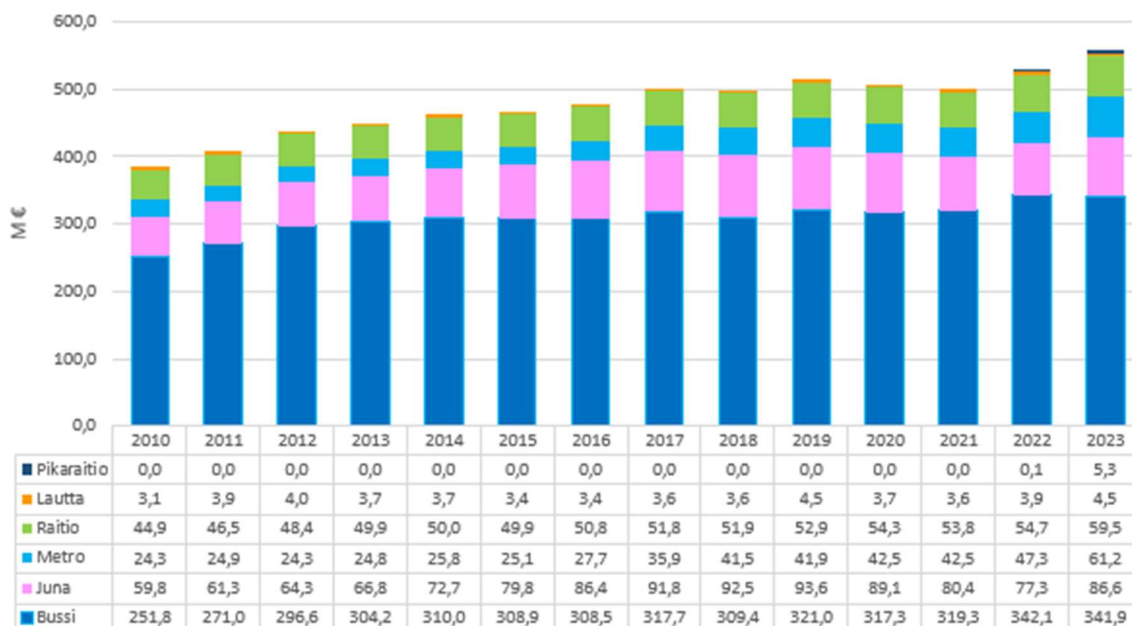
Kuva 11. Toimintakulujen jakautuminen 2022 ja 2023

Kuva 12. Toimintakulujen kehittyminen TP2022, TA2023 ja TP2023

Operointikustannukset

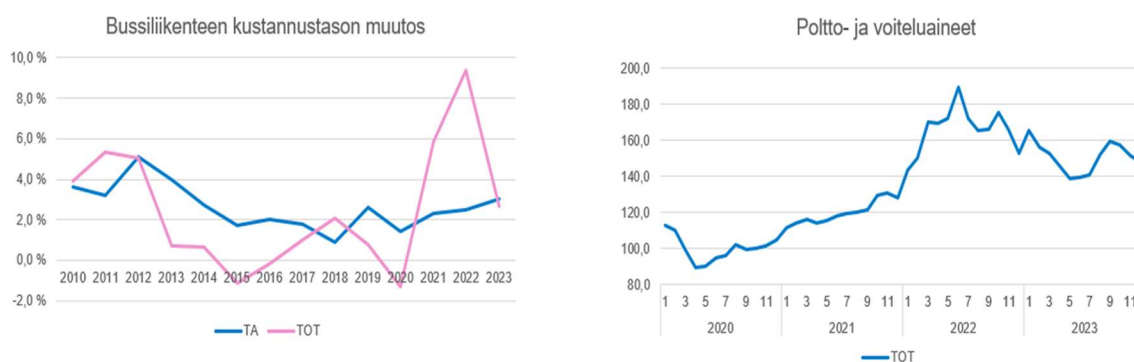
Joukkoliikenteen operointikustannukset ovat yhteensä 558,9 milj. euroa, 67,3 % HSL:n toimintakuluista. Operointikustannukset kasvoivat vertailukauteen nähden 33,5 milj. euroa (6,4 %), mutta alitivat talousarvion 37,1 milj. eurolla (-6,2 %).

Kuva 13. Operointikustannusten kehitys liikennemuodoittain 2010-2023

Bussiliikenne

Operointikulujen osalta bussiliikenne on selvästi suurin kokonaisuus 61,2 %:n osuudella operointikulusta yhteensä. Vuonna 2023 bussiliikenteen operointikustannukset olivat 341,9 milj. euroa. Kustannukset alittivat talousarvion 18,4 milj. eurolla (-5,1 %). Talousarviota alemmaa kustannusto- teumaa selittää maltillistunut kustannustason kehitys 2,7 % vuosittaiseen kasvuvauhtiin (talousarvio: 3 %). HSL:n talouteen keskeisesti vaikuttavia tekijöitä ovat liikenteenharjoittajien palkkakustannusten sekä energian hintojen kehitys. Erityisesti suurella painolla kustannusindeksissä oleva poltto- ja voiteluaineiden voimakas kasvu on taittunut ja laskenut vuoden 2023 aikana 165,9 indeksipisteestä 148,2 pisteeseen.

Kuva 14. Kustannustason muutos 2023

Bussiliikenteen kustannusten laskuun oleellisesti vaikutti myös ajamattoman liikenteen ja sanktioiden osuudet. Liikenneoitsijöiltä saadut hyvitykset kohosivat 7,6 milj. euroa, kun talousarviossa vastaava luku oli 0,8 milj. euroa. Etenkin lakot ja kuljettajapula vaikutti liikenteen luotettavuuteen ja lisäsi ajamattoman liikenteen määrää. Myös työmaiden vaikutukset joukkoliikenteen sujuvuuteen olivat merkittäviä.

Junaliikenne

Junaliikenteen kustannukset olivat yhteensä 86,6 milj. euroa, kun talousarviossa oli varauduttu 95,2 milj. euron menoihin. Yhteensä junaliikenteen kustannukset alittivat talousarvion 8,6 milj.

eurolla (-9,0 %). Suurin ero talousarvioon verrattuna koko vuoden osalta ovat energiaan liittyvät kustannukset, jotka alittavat merkittävästi talousarvion, ja lisäksi saatiin junakalustoyhtiöltä 2,8 milj. euron hyvitys ja kannusteet jäivät odotettua pienemmiksi.

Metro-, raitiovaunu- ja lauttaliikenne

Metroliikenteen kustannukset olivat 61,2 milj. euroa, kun talousarviossa oli varauduttu 64,7 milj. euron menoihin. Metron suoritepohjaisissa kustannuksissa saavutettiin säästöjä pääosin kustannustason laskun, sekä suoritevähennysten takia. Kustannustason suotuisa kehitys johtuu pääasiassa sähkön hinnan maltillisemmasta kehityksestä kuin mitä talousarviossa arvioitiin. Suoritevähennykset johtuivat hybridiliikenteestä. Säästöjä talousarvioon nähden syntyi myös Saimmalvuoren varikosta maksettavista korvauksista.

Raitioliikenteen kustannukset olivat 59,5 milj. euroa, kun talousarviossa oli varauduttu 61,9 milj. euron menoihin. Raitioliikenteen suoritepohjaisissa kustannuksissa saavutettiin säästöjä kustannustason laskun, sekä suoritevähennysten takia. Kustannustason suotuisa kehitys johtuu pääasiassa sähkön hinnan maltillisemmasta kehityksestä kuin mitä talousarviossa arvioitiin. Suoritevähennykset johtuivat työmaista.

Pikaraitioliikenteen kustannukset olivat 5,3 milj. euroa, kun talousarviossa oli varauduttu 9,7 milj. euron menoihin. Säästöjä syntyi aloitusajankohdan siirtyessä lokakuun 2023 puoliväliin, kun talousarviossa varauduttiin toiminnan aloittamiseen elokuussa 2023. Säästöjä saavutettiin myös varikon ja kaluston pääomakorvauksista ja kuljettajakustannuksista.

Lauttaliikenteen toteutuneet kustannukset (4,5 milj. euroa) ylittivät talousarvion 0,4 milj. eurolla. Arvioitua suurempien kustannusten taustalla on TES-neuvotteluista, polttoaineen hinnan kehityksestä ja kunnossapidosta seuranneet lisäkustannukset.

Infrakustannukset

Jäsenkunnat ilmoittavat infralaskutuksensa kustannukset HSL:lle vuosittain. Kuluihin sisältyy 50 % pääoman poistoista ja koroista sekä täysimääräisesti infran hallinto- ja ylläpitokulut.

Joukkoliikenneinfra maksettavat korvaukset olivat yhteensä 197,5 milj. euroa ja toteutuivat muutetun talousarvion mukaisina. Talousarvion infrakustannuksia muutettiin kesken kauden pikaraitioliikenteen osalta liikennöinnin aloituksen viivästymisen takia. HSL:n ostopalveluna hankkiman Lep-pävaarassa ja Eirassa sijaitsevien sähköbussien latausinfraan kustannusten osuus infrakustannuksista oli 1,8 milj. euroa.

Muut toimintakulut

Muita kuin operointi- ja infrakustannuksia toteutui yhteensä 73,6 milj. euroa ja ne alittivat talousarvion 5,3 milj. eurolla (-6,7 %).

Ulkopuolisilta hankittavia palvelujen ostoja toteutui yhteensä 36,0 milj. euroa, mikä on 8,6 milj. euroa alle talousarvion (-19,3 %). Ulkopuolisilta ostettavat palvelut pitävät sisällään erilaisia palvelujen ostoeriä, joista suurin kokonaisuus IT-palvelut (20,6 milj. euroa) alittavat talousarvion 7,0 milj. eurolla (-25,3 %). Myös ilmoitukset ja mainonta jäivät niin ikään huomattavasti talousarviosta (1,4 milj. euroa, -39,0 %).

Henkilöstökuluja toteutui yhteensä 28,3 milj. euroa, ja ne ylittivät talousarvion 3,4 milj. eurolla (13,8 %). Talousarviossa yleiskorotusten vaikutukset kuluihin oli arvioitu liian pieninä, koska kunta-alan

palkkaratkaisut eivät olleet täysin tiedossa talousarvion laatimisen ajankohtaan syksyllä 2022. Talousarviossa oli lisäksi varauduttu noin 400 työntekijän kuluihin, kun todellinen henkilöstön lukumäärä vuoden 2023 lopussa oli 427 henkilöä. Työntekijöistä 398 on vakituisia ja 29 määräaikaista, joista jälkimmäisiä tarvitaan muun muassa asiakaspalvelussa. Osaltaan talousarviota korkeampia henkilöstökuluja selittää myös tulospalkkiot, joita varten talousarvioon ei varata erillistä määrärahaa. Tilinpäätös sisältää 1,0 milj. euron tulospalkkiovarauksen.

Vuokratkuluja toteutui yhteensä 4,9 milj. euroa, mikä on 0,2 milj. euroa alle talousarvion. Alituksen taustalla oli rakennusten ja huoneistojen vuokratulot, jotka alittivat talousarvion 0,5 milj. eurolla. Toisaalta koneiden, laitteiden ja autojen vuokrat sekä leasing-vuokrat kasvoivat suhteessa talousarvioon yhteensä 0,3 milj. eurolla.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kustannuksiin käytettiin 0,6 milj. euroa sekä muihin kuluihin 3,7 milj. euroa. Muut kulut sisältävät tarkastusmaksutuloista toimintavuodelta 2023 kirjatun luottotappiovarauksen 1,8 milj. euroa. HSL:n toimintavuoden 2017 vanhentuneista tarkastusmaksusaatavista kirjattiin luottotappioita tilivuodelle 2,1 milj. euroa ja samalla purettiin vuodelle 2017 tehty luottotappiovaraus 1,8 milj. euroa. Muista saatavista kirjattiin luottotappioita 0,1 milj. euroa. Näin ollen nettokulut luottotappioiden ja -varausten osalta olivat 2,2 milj. euroa, kun talousarvion varaus oli 1,5 milj. euroa.

Toimintatuottojen ja kulujen erotuksena syntyvä toimintakate oli 46,3 milj. euroa ylijäämäinen.

2.3.3 Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoituksen nettotuotoksi muodostui 2,9 milj. euroa, kun talousarviossa varauduttiin 0,01 milj. euron nettokuluihin. Korkotuottoja kassavarojen sijoituksista kertyi vuoden aikana yhteensä 1,3 milj. euroa ja saman verran, 1,3 milj. euroa, kertyi korkotuottoa maksuliiketeiltä.

Kassavaroja on tilinpäätöshetkellä 31.12.2023 sijoitettuna Dansken korkorahastoon 34,0 milj. euroa ja Hypoteekkiyhdistyksen määräaikaiselle talletustilille yhteensä 25,0 milj. euroa. Toisesta Dansken rahastosta luovuttiin ja varat sijoitettiin Danskeen jäljelle jääneeseen rahastoon. Rahastosta saatiin luopumishetkellä myyntivoittoa 0,4 milj. euroa.

Pitkäaikaista lainaa nostettiin 50 milj. euroa Kuntarahoitukselta vuonna 2020 koronan aiheuttamaan tulojen voimakkaaseen laskuun varautumiseksi. Lisälainalle ei ole toistaiseksi tarvetta. Lainaa on maksettu takaisin vuodesta 2021 alkaen noin 5,3 milj. euroa vuosittain. HSL:llä on velkaa Kuntarahoitukselle 34,2 milj. euroa (31.12.2023).

Hyväksyessään 25.10.2022 (§ 106) Toiminta- ja taloussuunnitelman 2023-2025 Yhtymäkokous päätti, että vuonna 2023 HSL ei maksa jäsenkunnille korkoa kuntakohtaisesta ylijäämästä tai laskuta korkoa alijäämästä. Yhtymäkokous päätti samalla, että vuodelta 2033 HSL maksaa jäsenkunnille korkoa kuntakohtaisesta peruspääomaosuudesta PKS-omistajaohjauksen tavoitteiden mukaisesti 1,5 %. Korko peruspääomaosuudesta maksetaan tilinpäätöksen hyväksymisen jälkeen.

2.3.4 Poistot

Suunnitelmapoistot ovat yhteensä 19,2 milj. euroa, ja ne ylittivät talousarvion 3,2 milj. eurolla. Suunnitelman mukaisten poistojen ylitys johtui päätöksestä lyhentää nykyisen lippujärjestelmän laitteiden jäljellä olevaa poistoaikaa niin, että laitteiden jäljellä oleva tasearvo poistettiin vuoden 2023 loppuun mennessä.

2.3.5 Tilikauden tulos

Tilikauden tulos rahoituserien ja poistojen jälkeen on 30,0 milj. euroa ylijäämäinen, kun muutetussa talousarviossa oli varauduttu 19,5 milj. euron alijäämaiseen tulokseen.

2.4 Investointien toteutuminen

Vuoden 2023 Investointimenot ovat yhteensä 21,7 milj. euroa, mikä alittaa talousarvion 1,7 milj. eurolla (7,3 %). Rahoitusosuuksia kirjattiin 0,2 milj. euroa eli nettoinvestoinnit olivat 21,5 milj. euroa.

Investointimenojen alitus talousarvioon nähden johtuu pääosin lippu- ja informaatiojärjestelmän lukijalaitteiden sekä muiden pienempien kehittämishankkeiden siirtymisestä osittain vuoteen 2024. Uusien lukijalaitteiden asennukset liikennevälineeseen ovat alkaneet suunniteltua myöhemmin. Uudet lukijalaitteet mahdollistavat mm. lähimaksamisen kehittämisen.

Investoinnit käyttöomaisuusryhmittäin

INVESTOINTIOSA		Poisto- aika (tasa- poisto)	TP2022	TA2023	TP2023	Muutos TP2023/TA2023	
€			€	€	€	€	%
Aineettomat hyödykkeet							
	Laajat IT-järjestelmät	5 vuotta	7 081 281	8 958 200	11 620 503	2 662 303	29,7 %
	Muut IT-ohjelmistot	3 vuotta	2 409 026	3 420 240	2 266 832	-1 153 408	-33,7 %
	Muut pitkävaikuttiset menot	5 vuotta	2 357 175	205 000	492 863	287 863	140,4 %
Aineelliset hyödykkeet						0	
	Matkalippujärjestelmän kiinteät laitteet	8 vuotta	271 909	9 705 470	5 902 160	-3 803 310	-39,2 %
	Liikenneinformaatiolaitteet	5 vuotta	417 417	948 000	1 119 885	171 885	18,1 %
	Muut koneet ja kalusto	5 vuotta	0	150 000	278 564	128 564	85,7 %
Osakkeet ja osuudet		ei poistoa	0	0	0	0	0,0 %
YHTEENSÄ			12 536 808	23 386 910	21 680 807	-1 706 103	-7,3 %
Rahoitusosuudet investointeihin					-156 300		
Investoinnit vähennettynä rahoitusosuuksilla					21 524 507		

2.5 Rahoitusosan toteutuminen

1 000 €	Muut. TA 2 023	TP 2 023	Muutos TP/TA
Toiminta ja investoinnit			
Toiminnan rahavirta			
Tulorahoituksen korjaukset			
Vuosikate	- 3 561	49 196	52 757
Investointien rahavirta			
Investointimenot	- 23 387	- 21 681	1 706
Rahoitusosuudet investointimenoihin		156	156
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot			
Toiminta ja investoinnit netto	- 26 948	27 672	54 620
Rahoitustoiminta			
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys			
Pitkäaikaisten lainojen vähennys			
Lyhytaikaisten lainojen muutos	- 5 263	- 5 263	
Oman pääoman muutokset			
Muut maksuvalmiuden muutokset		27 868	27 868
Vaikutus maksuvalmiuteen	- 32 211	50 277	82 488

HSL:llä on tilinpäätöksessä pitkäaikaista rahalaitosvelkaa 28,9 milj. euroa ja lyhytaikaista korollista velkaa 5,3 milj. euroa. Vuosikate rahoituserien jälkeen oli 49,2 milj. euroa ylijäämäinen ja sillä voidaan kattaa investointien poistot, joita kirjattiin yhteensä 19,2 milj. euroa.

3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1 Tuloslaskelma

Euroa	01.01.-31.12.2023		01.01.-31.12.2022	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	380 767 299,48		313 257 831,70	
Kuntaosuudet	466 327 000,00		427 781 000,00	
Tuet ja avustukset	16 324 181,68		66 786 703,46	
Muut toimintatuotot	<u>12 984 254,77</u>	876 402 735,93	<u>6 933 946,91</u>	814 759 482,07
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-23 709 162,81		-19 653 876,36	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-4 090 195,51		-2 565 506,77	
Muut henkilösivukulut	-513 034,35		-324 622,22	
Palvelujen ostot	-792 457 098,00		-701 723 286,57	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-644 251,68		-810 800,54	
Muut toimintakulut	<u>-8 661 587,29</u>	-830 075 329,64	<u>-8 815 213,18</u>	-733 893 305,64
Toimintakate		46 327 406,29		80 866 176,43
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	2 567 744,58		183 980,42	
Muut rahoitustuotot	403 529,34		220 392,75	
Korkokulut	-90 240,43		-133 985,00	
Muut rahoituskulut	<u>-11 961,03</u>	2 869 072,46	<u>-12 751,32</u>	257 636,85
Vuosikate		49 196 478,75		81 123 813,28
Poistot	<u>-19 179 649,42</u>	-19 179 649,42	<u>-19 064 529,02</u>	-19 064 529,02
Tilikauden tulos		30 016 829,33		62 059 284,26
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)		<u>30 016 829,33</u>		<u>62 059 284,26</u>

3.2 Rahoituslaskelma

x 1000 €	31.12.2023	31.12.2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	49 196 478,75	81 123 813,28
Tulorahoituksen korjaukset	0,00	0,00
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-21 680 806,63	-12 536 808,24
Rahoitusosuudet investointeihin	156 300,00	553 627,20
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	0,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	27 671 972,12	69 140 632,24
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 263 156,00	-5 263 156,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00	0,00
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	-361 220,03	138 217,10
Saamisten muutos	35 620 408,89	-53 562 259,97
Korottomien velkojen muutos	-7 390 991,25	11 412 877,70
Rahoituksen rahavirta	22 605 041,61	-47 274 321,17
RAHAVAROJEN MUUTOS	50 277 013,73	21 866 311,07
Rahavarat 31.12.	146 180 528,83	95 903 515,10
Rahavarat 1.1.	95 903 515,10	74 037 204,03
Rahavarojen muutos yhteensä	50 277 013,73	21 866 311,07

3.3 Tase

VASTAAVA x 1 000 €	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT	46 635 509,22	44 290 652,01
Aineettomat hyödykkeet	30 891 653,45	28 277 928,21
Aineettomat oikeudet	15 014 007,62	15 638 340,19
Tietokoneohjelmistot	4 614 239,26	2 774 130,50
Muut pitkävaikuttiset menot	2 493 217,74	2 810 255,66
Ennakkomaksut	8 770 188,83	7 055 201,86
Aineelliset hyödykkeet	8 138 965,55	8 407 833,58
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 346 368,62	7 248 456,36
Koneet ja kalusto	624 362,11	893 301,98
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	6 168 234,82	266 075,24
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	7 604 890,22	7 604 890,22
VAIHTUVAT VASTAAVAT	206 931 996,40	191 914 171,53
Vaihto-omaisuus	415 850,40	54 630,37
Saamiset	60 335 617,17	95 956 026,06
Lyhytaikaiset saamiset	60 335 617,17	95 956 026,06
Myyntisaamiset	9 454 309,07	11 478 374,66
Lainasaamiset	4 351,37	2 686,29
Muut saamiset	31 285 570,86	16 454 896,47
Siirtosaamiset	19 591 385,87	68 020 068,64
Rahoitusomaisuusarvopaperit	59 185 577,34	59 060 968,45
Muut arvopaperit	59 185 577,34	59 060 968,45
Rahat ja pankkisaamiset	86 994 951,49	36 842 546,65
VASTAAVA YHTEENSÄ	253 567 505,62	236 204 823,54

VASTATTAVAA x 1 000 €	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA	109 995 033,58	79 978 204,25
Peruspääoma	9 565 772,00	9 565 772,00
Muu oma pääoma	0,00	0,00
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	70 412 432,25	8 353 147,99
Tilikauden yli-/alijäämä	30 016 829,33	62 059 284,26
VIERAS PÄÄOMA	143 572 472,04	156 226 619,29
Pitkäaikainen	28 947 376,00	34 210 532,00
Lainat rahoituslaitoksilta	28 947 376,00	34 210 532,00
Lyhytaikainen	114 625 096,04	122 016 087,29
Lainat rahoituslaitoksilta	5 263 156,00	5 263 156,00
Saadut ennakot	25 257 166,09	31 404 322,19
Ostovelat	53 350 107,93	61 170 999,37
Muut velat	518 212,65	749 830,40
Siirtovelat	30 236 453,37	23 427 779,33
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	253 567 505,62	236 204 823,54

3.4 Kuntaosuudet jakoperusteiden mukaan

HSL-joukkoliikenteen kuntaosuudet kunnittain TP2023

A. Kustannukset kunnittain

Operointikustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
Ilman ymp.bonusia	309 219 321,26	120 515 572,68	2 863 746,26	90 627 207,67	9 467 629,11	12 157 684,49	5 373 406,30	7 060 679,51	1 101 440,92	558 386 688,20
Ympäristöbonus	640 504,71	439 608,19	7 861,24	224 665,43	19 161,36	5 830,59	5 815,37	23 379,68	344,82	1 367 171,39
Yhteensä	309 859 825,97	120 955 180,87	2 871 607,50	90 851 873,10	9 486 790,47	12 163 515,08	5 379 221,67	7 084 059,19	1 101 785,74	559 753 859,59
%-jakautuma	55,4 %	21,6 %	0,5 %	16,2 %	1,7 %	2,2 %	1,0 %	1,3 %	0,2 %	100,0 %
Muut kustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
Muut toimintatuotot ja avustukset	-10 167 884,55	-3 172 070,48	-78 471,05	-2 280 454,33	-276 558,22	-298 912,66	-125 271,67	-172 424,10	-47 925,54	-16 619 972,60
Henkilöstökulut	17 224 502,40	5 401 322,56	134 196,43	3 927 509,37	481 612,83	526 006,63	224 886,38	302 788,97	89 567,11	28 312 392,68
Palvelujen ostot	22 691 208,13	6 890 848,87	166 561,11	4 653 699,38	528 454,47	534 214,78	193 847,69	312 425,79	50 277,31	36 021 637,53
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	399 212,00	123 060,11	3 019,96	86 601,28	10 279,95	10 879,86	4 372,75	6 302,48	1 524,28	644 251,67
Muut toimintakulut	4 113 418,72	1 289 833,79	32 044,67	937 780,98	114 983,24	125 569,25	53 674,95	72 283,80	21 369,45	6 760 958,85
Raholustuotot ja -kulut	-1 815 829,10	-549 061,21	-13 220,62	-366 900,93	-41 167,31	-41 070,53	-14 428,99	-24 086,75	-3 307,03	-2 869 072,47
Poistot	11 778 219,90	3 754 782,12	88 146,08	2 569 885,06	258 321,02	292 012,22	110 233,30	168 115,98	22 791,96	19 042 507,64
Yhteensä	44 221 846,49	13 738 815,76	332 276,59	9 528 120,81	1 075 924,99	1 148 699,54	447 314,41	665 406,17	134 297,56	71 292 702,32
%-jakautuma	62,0 %	19,3 %	0,5 %	13,4 %	1,5 %	1,6 %	0,6 %	0,9 %	0,2 %	100,0 %
Infrastruktuurikustannukset	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
	92 354 302,83	86 341 399,84	528 529,20	14 222 864,09	971 645,48	2 163 797,97	326 422,34	463 353,11	123 993,15	197 496 308,01
%-jakautuma	46,8 %	43,7 %	0,3 %	7,2 %	0,5 %	1,1 %	0,2 %	0,2 %	0,1 %	100,0 %
Kustannukset yhteensä	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
445 795 470,58	220 595 788,28	3 724 552,05	114 378 192,57	11 515 199,58	15 470 182,00	16 147 143,05	8 189 438,79	1 359 731,63	827 175 698,53	
- Ympäristöbonus	640 504,71	439 608,19	7 861,24	224 665,43	19 161,36	5 830,59	5 815,37	23 379,68	344,82	1 367 171,39
Yhteensä	446 435 975,29	221 035 396,47	3 732 413,29	114 602 858,00	11 534 360,94	15 476 012,59	6 152 958,42	8 212 818,47	1 360 076,45	828 542 869,92
%-jakautuma	53,9 %	26,7 %	0,5 %	13,8 %	1,4 %	1,9 %	0,7 %	1,0 %	0,2 %	100,0 %

B. Lipputulot kunnittain

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
Yhteensä	223 738 992,37	69 441 482,77	1 722 489,36	59 751 316,17	8 262 866,34	6 819 549,69	2 469 705,94	3 714 048,93	515 248,67	376 435 699,24
%-jakautuma	59,4 %	18,4 %	0,5 %	15,9 %	2,2 %	1,8 %	0,7 %	1,0 %	0,1 %	100,0 %

C. Kuntaosuudet ennen aikaisempien vuosien ylijäämää, valtionapuja ja muita tukia

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
222 056 478,21	151 154 305,51	2 002 063,69	54 626 876,40	3 252 333,24	8 650 632,31	3 677 437,11	4 475 389,86	844 482,96	450 739 999,29	
640 504,71	439 608,19	7 861,24	224 665,43	19 161,36	5 830,59	5 815,37	23 379,68	344,82	1 367 171,39	
Yhteensä	222 696 982,92	151 593 913,69	2 009 924,93	54 851 541,83	3 271 494,60	8 656 462,90	3 683 252,48	4 498 769,54	844 827,78	452 107 170,67
%-jakautuma	49,3 %	33,5 %	0,4 %	12,1 %	0,7 %	1,9 %	0,8 %	1,0 %	0,2 %	100,0 %

Kuntaosuudesta tehtävät vähennykset

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
Ed. vuosien ylijäämää	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Suurten kaupunkiseut. perusrahoitus	2 571 639,34	1 196 933,23	39 155,83	942 784,18	145 646,59	156 821,45	86 068,91	157 484,40	23 466,07	5 320 000,00
Ilmastoper. ja jkk-kulutuspaosuuden tuki	5 064 485,98	2 357 193,50	77 111,96	1 856 682,31	286 830,69	308 838,03	169 500,76	310 143,61	46 213,15	10 477 000,00
Yhteensä	7 636 125,32	3 554 126,73	116 267,80	2 799 466,49	432 477,28	465 659,48	255 568,67	467 628,01	69 679,22	15 797 000,00
%-jakautuma	48,3 %	22,5 %	0,7 %	17,7 %	2,7 %	2,9 %	1,6 %	3,0 %	0,4 %	100,0 %

D. Kuntaosuudet vähennysten jälkeen

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
Yhteensä	215 060 857,60	148 039 786,96	1 893 657,13	52 052 075,34	2 839 017,32	8 190 803,42	3 427 682,81	4 031 141,53	775 148,56	436 310 170,67
%-jakautuma	49,3 %	33,9 %	0,4 %	11,9 %	0,7 %	1,9 %	0,8 %	0,9 %	0,2 %	100,0 %
Subventio% kunnittain	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
- Yhteensä	48,2 %	67,0 %	50,7 %	45,4 %	24,6 %	52,9 %	55,7 %	49,1 %	57,0 %	52,7 %

Vertailu kuntaosuudet 2023 TP ja 2023 TA, ennen vähennyksiä

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
TP2023	222 696 982,92	151 593 913,69	2 009 924,93	54 851 541,83	3 271 494,60	8 656 462,90	3 683 252,48	4 498 769,54	844 827,78	452 107 170,67
2023 TA	249 281 974,70	157 765 364,40	1 857 744,24	68 033 057,39	5 246 696,22	8 092 089,63	4 277 780,04	5 473 813,48	995 857,68	501 024 377,78
Erotus	-26 584 991,78	-6 171 450,71	-152 180,68	-13 181 515,56	-1 975 201,62	-564 373,27	-594 527,57	-975 043,94	-151 029,89	-48 917 207,11

Kuntaosuudesta tehtävät vähennykset

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
TP2023	7 636 125,32	3 554 126,73	116 267,80	2 799 466,49	432 477,28	465 659,48	255 568,67	467 628,01	69 679,22	15 797 000,00
2023 TA	17 123 314,40	7 178 281,59	203 353,66	5 390 340,29	1 552 325,57	1 968 865,91	375 207,41	793 865,17	111 418,51	34 696 972,51

Kuntaosuudet vähennysten jälkeen

	Helsinki	Espoo	Kauniainen	Vantaa	Kerava	Kirkkonummi	Sipoo	Tuusula	Siuntio	Yhteensä
TP2023	215 060 857,60	148 039 786,96	1 893 657,13	52 052 075,34	2 839 017,32	8 190 803,42	3 427 682,81	4 031 141,53	775 148,56	436 310 170,67
2023 TA	232 159 000,00	150 587 000,00	1 654 000,00	62 643 000,00	3 694 000,00	6 123 000,00	3 903 000,00	4 680 000,00	884 000,00	466 327 000,00
Erotus=alijäämä(+)/ylijäämä(-)	-17 098 142,40	-2 547 213,04	239 657,13	-10 590 924,66	-854 982,68	-2 067 803,42	-475 317,19	-648 858,47	-108 851,44	-30 016 829,33

TA:n ylijäämän kertyminen	10 306 973,96	4 544 264,29	111 219,65	3 271 320,25	1 222 411,26	1 610 631,98	178 679,67	441 955,98	56 515,47	21 743 972,51
Ero ylijäämien kertymisessä	-27 405 116,36	-7 091 477,33	128 437,48	-13 862 244,91	-2 077 393,94	457 171,44	-653 996,86	-1 090 814,45	-165 366,91	-51 760 801,84

4 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Omaisuus on merkitty taseen pysyviin vastaaviin hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointeihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon.

Vaihto-omaisuutena on kirjattu matkakorttivaraston arvo tilinpäätöksessä.

Rahoitusomaisuuden arvostamisessa saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä todennäköisempään todelliseen arvoon.

Poistonalaisten hyödykkeiden määrittämiseen on käytetty HSL:n hallituksen 15.6.2010 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu tasapoistomenetelmää käyttäen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan. Hyväksytyin poistosuunnitelman mukaan pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa, on kirjattu vuosikuluksi.

Lipputilihankkeessa uusitaan vähitellen nykyisiä käytössä olevia lippu- ja informaatiojärjestelmän laitteita, joilla on ollut vielä tasearvoa kirjanpidossa jäljellä.

- Hankittavat uudet lukijalaitteet oli tavoitteena asentaa liikennevälineisiin vuoden 2023 aikana, mutta asennukset siirtyivät vuoteen 2024. Nykyisen laitteiden poistoaikaa on toimitusjohtajan viranhaltijapäätöksellä 22.12.2022 lyhennetty 09/2022 alkaen niin, että laitteiden tase-arvo poistettiin vuoden 2023 loppuun mennessä.
- Taseessa olevasta matkakortin arvon latausten osuudesta, jota ole vielä käytetty matkalipun ostamiseen, on arvion perusteella tuloutettu muihin rahoitustuottoihin noin 50 % nykyisiä matkakortteja edeltävän sukupolven ns. vihreiden korttien lippujärjestelmästä raportoidun käyttämättömän arvon osuudesta. Loppuselvitys taseen matkakortin arvon saldoon tehdään, kun uusi lippujärjestelmä on otettu käyttöön ja nykyinen arvo on siirtynyt ns. digi-arvoksi.
- Vanhojen paperisten työmatkaseteleiden käyttö päättyi keväällä 2023 ja taseeseen jäljelle jäänyt lunastamattomien seteleiden arvo tuloutettiin muihin rahoitustuottoihin.

Tilikauden päättyessä HSL:n taseessa on yhteensä 34 210 532,00 euroa rahalaitosvelkaa Kunta-rahoitus Oy:lle.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

HSL:n toiminnassa ei ole tapahtunut tilikauden tietojen vertailukelpoisuuteen vaikuttavia olennaisia muutoksia vuosien 2023 ja 2022 välillä.

4.2 Tuloslaskelman liitetiedot

4.2.1 Joukkoliikenteen lipputulot ja palveluostot

x 1 000 €	TP 2022	Muut. TA 2023	TP 2023	Muutos TA2023/TP2023 Eur	%
LIPPUTULOT VYÖHYKKEITTÄIN					
AB vyöhykkeen lipputulot	207 271	263 025	252 651	-10 373	-3,9 %
ABC vyöhykkeen lipputulot	45 853	53 869	57 972	4 104	7,6 %
ABCD vyöhykkeen lipputulot	14 505	13 961	17 362	3 401	24,4 %
BC vyöhykkeen lipputulot	32 524	39 303	37 393	-1 911	-4,9 %
BCD vyöhykkeen lipputulot	2 887	3 326	3 085	-241	-7,2 %
CD vyöhykkeen lipputulot	3 243	3 581	3 810	228	6,4 %
D vyöhykkeen lipputulot	3 465	3 976	4 163	187	4,7 %
LIPPUTULOT YHTEENSÄ	309 747	381 041	376 436	-4 605	-1,2 %
OPEROINTIKUSTANNUKSET (sis. bonukset ja sanktiot)					
Bussiliikenne					
- Helsinki	122 012	134 291	120 026	-14 265	-10,6 %
- Seutu, Espoon suunta	20 655	18 715	18 763	48	0,3 %
- Seutu, Vantaan suunta	37 976	40 491	40 230	-262	-0,6 %
-Seutu, poikittais	40 239	43 565	45 317	1 752	4,0 %
- seutulinjat Kerava	1 868	1 989	1 960	-29	-1,4 %
- Espoo ja Kauniainen	65 058	64 210	59 575	-4 635	-7,2 %
- Vantaa	29 038	30 495	30 854	359	1,2 %
- Kerava	1 720	1 930	1 755	-176	-9,1 %
- U-linjat Vihdin ja Hämeenl. suunta	176	199	208	9	4,4 %
- Kirkkonummi	2 199	2 083	1 960	-124	-5,9 %
- Seutu, Kirkkonummen suunta	4 545	4 454	4 510	55	1,2 %
- U-Kirkkonummi	799	841	904	63	7,5 %
- Sipoon ostoliikenne	6 308	6 423	6 277	-146	-2,3 %
- U-linjat Sipoo	518	608	522	-86	-14,2 %
- Tuusula	1 833	1 875	1 854	-21	-1,1 %
- Seutu, Tuusulan suunta	5 608	5 547	5 486	-60	-1,1 %
- U-linjat Tuusula		48		-48	-100,0 %
- Siuntio	175	576	348	-228	-39,6 %
- Ympäristöbonus	1 353	2 000	1 367	-633	-31,6 %
Bussiliikenne yhteensä	342 081	360 341	341 917	-18 424	-5,1 %
Junaliikenne					
- lähijunaliikenne	77 289	95 226	86 622	-8 603	-9,0 %
Junaliikenne yhteensä	77 289	95 226	86 622	-8 603	-9,0 %
Raitioliikenne					
- Helsinki	54 741	61 864	59 466	-2 398	-3,9 %
Raitioliikenne yhteensä	54 741	61 864	59 466	-2 398	-3,9 %
Metroliikenne					
- Länsimetron avaamisen jälkeen	47 317	64 743	61 155	-3 587	-5,5 %
Metroliikenne yhteensä	47 317	64 743	61 155	-3 587	-5,5 %
Lauttaliikenne					
- Helsinki	3 915	4 150	4 524	374	9,0 %
Lauttaliikenne yhteensä	3 915	4 150	4 524	374	9,0 %
Pikaraitioliikenne					
- Raidejokeri	57	9 718	5 255	-4 463	-45,9 %
Pikaraitiotieliikenne yhteensä	57	9 718	5 255	-4 463	-45,9 %

x 1 000 €	TP 2022	Muut. TA 2023	TP 2023	Muutos TA2023/TP2023	
				Eur	%
OPEROINTIKUSTANNUKSET YHTEENSÄ	525 400	596 041	558 939	-37 102	-6,2 %
INFRAKUSTANNUKSET					
Bussiliikenne					
- Helsinki	3 537	3 842	3 842		0,0 %
- Espoo	3 649	5 867	5 867		0,0 %
- Vantaa	465	438	438		0,0 %
- Kerava					
- Kirkkonummi	174	124	124		0,0 %
Bussiliikenne yhteensä	7 824	10 272	10 272		0,0 %
Junaliikenne					
- Helsinki	785	1 242	1 242		0,0 %
- Espoo	1 390	689	689		0,0 %
- Vantaa, muu kuin Kehärata	1 227	1 298	1 298		0,0 %
- Vantaa, Kehärata	10 705	10 424	10 424		0,0 %
- Kerava					
- Kirkkonummi	156	235	257	22	9,3 %
Junaliikenne yhteensä	14 265	13 888	13 910	22	0,2 %
Raitioliikenne					
- Helsinki	18 146	17 444	17 444		0,0 %
Raitioliikenne yhteensä	18 146	17 444	17 444		0,0 %
Pikaraitioliikenne					
- Helsinki		1 990	1 990		0,0 %
- Espoo		615	615		0,0 %
Pikaraitioliikenne yhteensä		2 605	2 605		0,0 %
Metroliikenne					
- Helsinki, kantakaupungin metro	39 287	42 943	42 943		0,0 %
- Helsinki, Länsimetro	13 780	18 033	18 033		0,0 %
- Espoo, Länsimetro	46 338	89 647	89 647		0,0 %
- Vantaa, kantakaupungin metro	104	100	100		0,0 %
Metroliikenne yhteensä	99 509	150 723	150 723		0,0 %
Lauttaliikenne					
- Helsinki	378	744	744		0,0 %
Lauttaliikenne yhteensä	378	744	744		0,0 %
HSL-Sähköbussien latausinfra					
- Helsinki	219	417	409	-8	-2,0 %
- Espoo	1 388	1 418	1 390	-28	-2,0 %
Latausinfra yhteensä	1 607	1 835	1 799	-36	-2,0 %
INFRAKUSTANNUKSET YHTEENSÄ	141 729	197 510	197 496	-14	0,0 %
MUUT PALVELUT					
Lipunmyyntipalkkiot	831	1 020	746	-274	-26,8 %
IT-palvelut, ohjelmistot ja käyttöoikeudet	18 847	27 597	20 626	-6 971	-25,3 %
Toimisto- ja asiantuntijapalvelut	4 407	4 984	5 414	430	8,6 %
Ilmoitukset ja markkinointi	2 870	3 564	2 173	-1 391	-39,0 %
Koneiden ja lait. kunnossapito	3 607	3 330	3 333	4	0,1 %
Muut palveluostot	4 032	4 158	3 729	-429	-10,3 %
PALVELUTOSTOT YHTEENSÄ	701 723	838 204	792 457	-45 747	-5,5 %

4.2.2 Tuloksen muodostuminen tulosalueittain

1 000 €	HSL YHTEENSÄ	Johto		Liikenne		Asiakaspalvelu, viestintä ja vastuullisuus		Markkinat		Teknologia		Hallinto		Ihmiset ja kulttuuri		Yhteiset menot ja tulot ¹⁾	
		€	%-osuus HSL-yht.	€	%-osuus HSL-yht.	€	%- osuus HSL-yht.	€	%-osuus HSL-yht.	€	%- osuus HSL-yht.	€	%-osuus HSL-yht.	€	%-osuus HSL-yht.	€	%-osuus HSL-yht.
Toimintatuotot	876 403		0,0 %	1 830	0,2 %	486	0,1 %	1 544	0,2 %	2 184	0,2 %	10 599	1,2 %		0,0 %	859 759	98,1 %
Myyntituotot	380 767		0,0 %	103	0,0 %	486	0,1 %	1 417	0,4 %	1 096	0,3 %	6	0,0 %		0,0 %	377 659	99,2 %
Kuntaosuudet	466 327		0,0 %		0,0 %		0,0 %		0,0 %		0,0 %		0,0 %		0,0 %	466 327	100,0 %
Tuet ja avustukset	16 324		0,0 %	347	2,1 %		0,0 %	93	0,6 %	3	0,0 %	112	0,7 %		0,0 %	15 769	96,6 %
Vuokratuotot	8 555		0,0 %	1 380	16,1 %		0,0 %		0,0 %	1 085	12,7 %	6 086	71,1 %		0,0 %	4	0,0 %
Muut toimintatuotot	4 429		0,0 %		0,0 %		0,0 %	35	0,8 %		0,0 %	4 394	99,2 %		0,0 %		0,0 %
Toimintakulut	-830 075	-834	0,1 %	-7 157	0,9 %	-3 731	0,4 %	-13 877	1,7 %	-32 252	3,9 %	-13 136	1,6 %	-693	0,1 %	-758 395	91,4 %
Henkilöstökulut																	
Palkat ja palkkiot	-20 847	-466	2,2 %	-3 526	16,9 %	-1 458	7,0 %	-4 709	22,6 %	-4 890	23,5 %	-5 655	27,1 %	-144	0,7 %		0,0 %
Henkilösivukulut																	
Eläkekulut	-70	2	-2,7 %	-26	36,7 %	-63	91,2 %	40	-57,6 %	-26	36,9 %	13	-18,4 %	-10	13,9 %		0,0 %
Muut henkilösivukulut	-7 396	-30	0,4 %	-1 158	15,7 %	-973	13,2 %	-1 545	20,9 %	-1 530	20,7 %	-2 062	27,9 %	-98	1,3 %		0,0 %
Palvelujen ostot	-792 457	-320	0,0 %	-1 158	0,1 %	-1 134	0,1 %	-5 943	0,8 %	-25 145	3,2 %	-1 876	0,2 %	-427	0,1 %	-756 453	95,5 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-644	-2	0,3 %	-14	2,2 %	-37	5,7 %	23	-3,6 %	-340	52,7 %	-221	34,3 %	-13	2,1 %	-41	6,3 %
Vuokratulot	-4 913	-10	0,2 %	-1 268	25,8 %	-49	1,0 %	-455	9,3 %	-250	5,1 %	-980	20,0 %		0,0 %	-1 901	38,7 %
Muut toimintakulut	-3 748	-8	0,2 %	-8	0,2 %	-16	0,4 %	-1 288	34,4 %	-71	1,9 %	-2 355	62,8 %	-1	0,0 %		0,0 %
Toimintakate	46 327	-834		-5 327		-3 244		-12 333		-30 068		-2 537		-693		101 365	
Rahoitustuotot	2 971		0,0 %		0,0 %		0,0 %		0,0 %	6	0,2 %	2 965	99,8 %		0,0 %		0,0 %
Rahoituskulut	-102		0,0 %		0,4 %		0,4 %	-1	1,3 %	-9	9,1 %	-91	88,8 %		0,0 %		0,0 %
Vuosikate	49 196	-834		-5 328		-3 245		-12 334		-30 071		337		-693		101 365	
Poistot	-19 180		0,0 %		0,0 %		0,0 %	-148	0,8 %	-18 151	94,6 %	-743	3,9 %		0,0 %	-137	0,7 %
Tilikauden tulos	30 017	-834		-5 328		-3 245		-12 482		-48 223		-406		-693		101 228	
Tilikauden yli- (+)/alijäämä (-)	30 017	-834		-5 328		-3 245		-12 482		-48 223		-406		-693		101 228	

HUOM. Organisaatiomuutosten vuoksi tulosalueiden välinen tulos ei ole vertailukelpoinen vuoteen 2022.

4.2.3 Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen ja poistonalaisten investointien vastaavuudesta

Pysyvien vastaavien ryhmä Poistoaika

Poistosuunnitelman mukaiset poistoajat hyödykeryhmittäin

Aineettomat hyödykkeet	
Aineettomat oikeudet	5 vuotta
Atk-ohjelmistot ja oikeudet	3 vuotta
Laajat atk-järjestelmät (ml. matkakorttijärjestelmä)	5 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	5 vuotta
Aineelliset hyödykkeet	
Rakennukset ja rakennelmat	15-30 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5-10 vuotta
Koneet ja kalusto	3-10 vuotta

4.3 Taseen liitetiedot

4.3.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Käyttöomaisuuden tase-erittely 31.12.2023

Käyttöomaisuusryhmä	1001 Laajat ICT-järjestelmät	1005 ICT-ohjelmistot ja oikeudet	1010 Muut pitkävaikutteiset menot	1141 Matkakorttijärjestelmän kiinteät laitteet	1142 Liikenneinformaatiolaitteet	1160 Henkilö- ja pakettiautot	1165 ICT-laitteet	1170 Muut laitteet ja kalusteet	Yhteensä
Hankinnat									
Alkusaldo	82 391 928,68	7 862 281,15	5 229 360,76	22 224 038,24	3 277 871,45	685 708,80	6 688 538,16	1 010 479,59	129 370 206,83
Tilinpäätöksen hankinnat	7 468 764,58	4 767 781,21	499 889,29	-6 800,00	1 119 884,72	0,00	0,00	278 564,00	14 128 083,80
Tilinpäätöksen luovutukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sulkeminen	89 860 693,26	12 630 062,36	5 729 250,05	22 217 238,24	4 397 756,17	685 708,80	6 688 538,16	1 289 043,59	143 498 290,63
Poistot									
Alkusaldo	-66 759 530,16	-5 164 975,41	-2 426 131,56	-15 590 290,58	-2 663 162,75	-329 793,28	-6 444 131,33	-717 499,96	-100 095 515,03
Vuoden lopun erityiset poistovähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilinpäätöksen poistot	-8 050 223,65	-2 756 848,69	-809 900,75	-6 604 923,09	-410 249,37	-137 141,76	-119 614,53	-290 747,58	-19 179 649,42
Tilinpäätöksen peruutukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sulkeminen	-74 809 753,81	-7 921 824,10	-3 236 032,31	-22 195 213,67	-3 073 412,12	-466 935,04	-6 563 745,86	-1 008 247,54	-119 275 164,45
Kirjanpitoarvon korotukset/alennukset									
Alkusaldo	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sulkeminen	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjattu arvo									
Sulkeminen	15 050 939,45	4 708 238,26	2 493 217,74	22 024,57	1 324 344,05	218 773,76	124 792,30	280 796,05	24 223 126,18
Alkusaldo	15 632 398,52	2 697 305,74	2 803 229,20	6 633 747,66	614 708,70	355 915,52	244 406,83	292 979,63	29 274 691,80

Käyttöomaisuusosakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Omistusosuus	Osakkeiden lkm	Kirjanpitoarvo 31.12.2023, eur
Muut osakkeet ja osuudet				
Kiinteistö Oy Asemapäällikönkatu 5	Helsinki	69,73 %	8 619	7 567 122,94
Helsingin Konsernihankinta Oy	Helsinki		1	1 000,00
TVV lippu- ja maksujärjestelmä Oy	Tampere	14,15 %	390 855	31 277,28
Sarastia Oy	Helsinki		1 500	5 490,00
				<u>7 604 890,22</u>

Pitkä- ja lyhytaikaisten saamisten muutos

Lyhytaikaiset saamiset	31.12.2023 euroa	31.12.2022 euroa	Muutos euroa
Lyhytaikaiset saamiset	60 335 617,17	95 956 026,06	-35 620 408,89
Myyntisaamiset	9 454 309,07	11 478 374,66	-2 024 065,59
Lainasaamiset	4 351,37	2 686,29	1 665,08
Muut saamiset	31 285 570,86	16 454 896,47	14 830 674,39
Siirtosaamiset	19 591 385,87	68 020 068,64	-48 428 682,77
Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	19 591 385,87	68 020 068,64	-48 428 682,77
Siirtosaamiset liikenneöitsijöiltä	806 258,47	235 957,70	570 300,77
Siirtosaamiset Junakalustoyhtiöltä	4 186 000,00	1 470 000,00	2 716 000,00
Siirtosaamiset valtiolta	11 626 500,00	65 814 000,00	-54 187 500,00
Siirtosaamiset muilta	2 972 627,40	500 110,94	2 472 516,46

4.3.2 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Oman pääoman muutokset	31.12.2023 euroa	31.12.2022 euroa	Muutos euroa
Peruspääoma	9 565 772,00	9 565 772,00	0,00
Muu oma pääoma	0,00	0,00	0,00
Edellisten tilikausien ali-/ylijäämä	70 412 432,25	8 353 147,99	62 059 284,26
Tilikauden ali-/ylijäämä	30 016 829,33	62 059 284,26	-32 042 454,93
Oma pääoma yhteensä	109 995 033,58	79 978 204,25	30 016 829,33

PERUSPÄÄOMA

Peruspääoma kunnittain 31.12.2023	Osuus-%	Eur
- Espoo	21,0 %	2 009 466,70
- Helsinki	50,2 %	4 797 701,46
- Kauniainen	0,7 %	70 869,62
- Kerava	2,9 %	278 255,99
- Kirkkonummi	3,1 %	300 264,48
- Vantaa	17,0 %	1 625 436,75
- Sipoo	1,6 %	148 480,00
- Tuusula	3,0 %	289 024,00
- Siuntio	0,5 %	46 273,00
Yhteensä	100,0 %	9 565 772,00

EDELLISTEN TILIKAUSIEN YLI- (+) / ALIJÄÄMÄT (-)

Edellisten tilikausien yli- (+) / alijäämä (-) kunnittain 31.12.2022	Eur
- Espoo	19 755 700,12
- Helsinki	24 741 013,40
- Kauniainen	352 406,27
- Kerava	3 825 642,60
- Kirkkonummi	4 708 965,51
- Sipoo	594 042,45
- Siuntio	204 015,42
- Tuusula	1 378 862,67
- Vantaa	14 851 783,81
Yhteensä	70 412 432,25

TILIKAUDEN YLI- (+) / ALIJÄÄMÄT (-)

Tilikauden yli- (+) / alijäämä (-) vuodelta 2023 kunnittain	Eur
- Espoo	2 547 213,04
- Helsinki	17 098 142,40
- Kauniainen	-239 657,13
- Kerava	854 982,68
- Kirkkonummi	-2 067 803,42
- Sipoo	475 317,19
- Siuntio	108 851,44
- Tuusula	648 858,47
- Vantaa	10 590 924,66
Yhteensä	30 016 829,33

Oman pääoman muutokset	31.12.2023 euroa	31.12.2022 euroa	Muutos euroa
------------------------	---------------------	---------------------	-----------------

KUMULATIIVINEN YLI- (+) / ALIJÄÄMÄ (-) KUNNITTAIN YHTEENSÄ 31.12.2023

Kumulatiivinen yli-/alijäämä sisältää edellisten tilikausien yli- /alijäämät sekä tilikauden yli- /alijäämät

	Eur
- Espoo	22 302 913,16
- Helsinki	41 839 155,80
- Kauniainen	112 749,14
- Kerava	4 680 625,28
- Kirkkonummi	2 641 162,09
- Sipoo	1 069 359,64
- Siuntio	312 866,86
- Tuusula	2 027 721,14
- Vantaa	25 442 708,47
Yhteensä	<u>100 429 261,58</u>

Lyhytaikaiset velat

Lyhytaikaiset velat	31.12.2023 euroa	31.12.2022 euroa	Muutos euroa
Lyhytaikaiset velat yhteensä	143 572 472,04	156 226 619,29	-12 654 147,25
Lainat rahoituslaitoksilta			
Lainat Kuntarahoitus Oy:lta	34 210 532,00	39 473 688,00	-5 263 156,00
Saadut ennakot	25 257 166,09	31 404 322,19	-6 147 156,10
Matkakortin arvon lataukset	25 110 169,57	28 133 422,21	-3 023 252,64
Työmatkasetelit	0,00	3 154 606,02	-3 154 606,02
Lahjakortit	0,00	14 150,00	-14 150,00
Open Maas lompakko	102 230,32	78 330,16	23 900,16
Saadut vakuudet/pantit	44 766,20	23 813,80	20 952,40
Ostovelat	53 350 107,93	61 170 999,37	-7 820 891,44
Muut velat	518 212,65	749 830,40	-231 617,75
Siirtovelat	30 236 453,37	23 427 779,33	6 808 674,04
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	30 236 453,37	23 427 779,33	6 808 674,04
Lipputulojen jaksotukset	12 736 405,19	14 080 051,20	-1 343 646,01
Lomapalkkajaksotukset	4 546 772,72	4 133 709,10	413 063,62
Tulospalkkiovaraus	1 031 263,26	342 867,00	688 396,26
Liikennöitsijöille maksettavat korvaukset	10 633 870,07	3 478 809,00	7 155 061,07
Muut siirtovelat muille	1 288 142,13	1 392 343,03	-104 200,90

4.4 Vastuut ja vakuudet

Euroa	31.12.2023	31.12.2022
Kaluston leasing-vastuut		
Leasing-maksut 2024 -->	378 748,73	445 458,32
Leasing-maksut 2025->	327 825,24	611 665,86
Yrityskortit		
Yrityskortit 2024 -->	218 274,82	210 686,79
Rakennusten ja rakennelmien vuokrat		
Vuokrat 2024-->	4 658 589,96	5 117 391,88
Vastuut yhteensä	5 583 438,75	6 385 202,85

Tarkempi erittely leasing- ja vuokravastuista sekä luettelo HSL:n hallussa olevista vakuuksista on tilinpäätösasiakirjojen erillisenä liitteenä. Esitetyt summat sisältävät arvonlisäveron.

Muut taseen ulkopuoliset vastuut

HSL:n sopimusrekisteriä ylläpidetään Dynasty-asianhallintajärjestelmässä. Muita taseen ulkopuolisia vastuita ei ollut.

4.5 Henkilöstöä, luottamushenkilömaksuja ja tilintarkastajan palkkiota koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä 31.12.	Yhteensä		
	31.12.2023	31.12.2022	Muutos
Yhteensä	427	406	21

Työsuhteiden luonne	2023	2022
Vakinaiset	398	374
Määräaikaiset	29	32
Kaikki yhteensä	427	406

Henkilöstökulut TP2023	Eur
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	28 312 393
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin hyödykkeisiin	0
Henkilöstökulut yhteensä	28 312 393
Henkilöstökulut keskimäärin/hlö	66 305

Luottamushenkilöiden palkkioista perityt ja puolueelle tai puolueyhdistykselle tilitetyt luottamushenkilömaksut

	2023	2022
Kokoomus	12 757,87	15 699,36
SDP	7 457,94	7 999,25
Vasemmistoliitto	2 817,51	3 125,63
Vihreät	8 519,78	9 746,93
Perussuomalaiset	3 537,50	3 811,19
RKP	1 270,51	1 524,01
Yhteensä	36 361,11	41 906,37

Tilintarkastajien palkkiot

Tilintarkastuspalvelut ostettiin vuonna 2023 BDO/BDO Auditor Oy:lta.

Sisäisen tarkastuksen palvelut ostettiin KPMG Julkistarkastus Oy

	2023	2022
BDO Oy:tä ostetut palvelut:		
Tilintarkastuspalvelut	3 790,00	6 570,20
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	0,00	2 062,50
Hanketarkastukset	0,00	6 050,00
Muut asiantuntijapalvelut	0,00	0,00
BDO Auditor Oy:lta ostetut palvelut		
Hanketarkastukset	3 140,00	1 650,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	27 789,59	22 413,51
Tilintarkastuspalvelut	17 706,92	9 226,72
KPMG Julkistarkastus Oy:ltä ostetut palvelut:		
Sisäisen tarkastuksen palvelut	10 939,50	24 960,00
KPMG Oy Ab:lta ostetut palvelut:		
Lakimies- ja muut asiantuntijapalvelut	1 041 174,67	924 308,40
Yhteensä	1 104 540,68	997 241,33

Intressitahoihin liitetyt liiketoimet

Kuntalain 84 §:n 2 momentin mukaan sidonnaisuuksista tehtävät sidonnaisuusilmoitukset on julkaistu HSL:n verkkosivulla.

Kuntayhtymän lähipiirin/intressipiirin kanssa ei ole tilikaudella ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

4.6 Tunnuslukujen laskentakaavat

Tuloslaskelman tunnuslukujen laskentakaavat

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista = $100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Toimintatuotot ilman kuntaosuuksia prosenttia toimintakuluista = $100 \times (\text{Toimintatuotot} - \text{Kuntaosuudet}) / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Vuosikate prosenttia poistoista = $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvон alentumiset}$

Kuntaosuudet per asukas = $\text{Kuntaosuudet} / \text{HSL-jäsenkuntien asukasmäärä}$

Rahoituslaskelman tunnuslukujen laskentakaavat

Investointien tulo-rahoitus, % = $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Kassan riittävyys (pv) = $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Maksuvalmiussuhde ilman vaihto-omaisuutta Quick ratio = $\text{Rahat ja pankkisaamiset} + \text{rahoitusarvopaperit} + \text{lyhytaikaiset saamiset} / \text{Lyhytaikainen vieras pääoma}$

Maksuvalmiussuhde vaihto-omaisuus huomioiden Current ratio = $\text{Vaihtuvat vastaavat} / \text{Lyhytaikainen vieras pääoma}$

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste, % = $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Toimintatuotot}$

Kertynyt ylijäämä (alijäämä) = $\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), € / asukas = $(\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}) / \text{HSL-jäsenkuntien asukasmäärä 31.12.20nn Tilastokeskuksen ennakkotieto.}$

Lainakanta 31.12. = $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Kuntaosuuslaskennan tunnusluvut

Kuntaosuus ennen yli-/alijäämää = Kunnalle kohdistetut kustannukset – kunnalle kohdistetut lippulot – kunnalle kohdistettu suurten kaupunkien joukkoliikenne tuki

Subventio % = Kuntaosuus ennen yli-/alijäämää / kunnalle kohdistetut kustannukset

4.7 Kuntaosuuksien jakoperusteet

HELSINGIN SEUDUN LIIKENNE-KUNTAYHTYMÄÄ KOSKEVA PERUSSOPIMUS

HSL-liikenteen kulut ja tuotot kohdennetaan jäsenkunnille perussopimuksessa esitettyjen periaatteiden mukaisesti. Kuntayhtymän eri tehtävistä aiheutuvat kulut kohdistetaan palvelujen käytön mukaisesti ja lipputulot kuntakohtaisen lipputulokertymän perusteella.

JOUKKOLIIKENTEEN KULUJEN JAKO

Perussopimuksessa jäsenkunnille jaettavat kulut on jaettu

- operointikuluihin (liikennöintikorvaukset)
- tilaajaorganisaation suunnittelu, hallinto- yms. kuluihin (ns. yleiskustannukset)
- infrakuluihin

Liikenteen operointikulut

Operointikuluilla tarkoitetaan ostopalveluina hankittavan joukkoliikenteen liikenteenhoidon kustannuksia. Kuntien maksuosuudet operointikuluista määritellään liikennemuodoittain kunkin kunnan asukkaiden tekemien matkustajakilometrien perusteella.

Bussiliikenne

Kulut jaetaan kunnille linjastokohtaisesti (Helsingin sisäiset, Espoon ja Kauniaisten sisäiset, Vantaan sisäiset, Keravan sisäiset, Sipoon sisäiset, Tuusulan sisäiset, seutulinjat Espoon suunta, seutulinjat Vantaan suunta, poikittaiset seutulinjat, seutulinjat Keravan suunta, seutulinjat Sipoon suunta, seutulinjat Tuusulan suunta, U-linjat suunnittain) kunnille kohdistettujen matkustajakilometrien perusteella.

Kunnille kohdistetut linjastokohtaiset matkustajakilometrit lasketaan matkakorttijärjestelmästä saatavien nousujen ja viimeisen käytettävissä olevien kuntakohtaisten keskimatkatietojen perusteella. Vuositason nousujen ja keskimatkojen perusteella lasketaan linjastokohtaiset matkustajakilometrit kunnittain. Niistä lasketaan edelleen jako-osuudet. Näillä jako-osuuksilla jaetaan kulut kunnille.

Junaliikenne

Kulut jaetaan kunnille viimeisten käytettävissä olevien lippulajitukimusten pohjalta laskettujen kuntakohtaisten nousujen ja matkustajakilometrien perusteella. Matkustajakilometrit kunnittain lasketaan lippulajitukimuksista saatavien nousujen ja keskimatkatietojen perusteella.

Junaliikenteen operointikustannukset jaetaan HSL:n tilaaman liikenteen korvauksiin ja VR:n lähiliikenteen lippuyhteistyökustannuksiin. Junaliikenteen kustannukset kohdistetaan junayksikkökilometrien perusteella HSL:n tilaamalle junaliikenteelle junalinjoittain. Lippuyhteistyön kustannukset kohdistetaan nousujen perusteella VR:n lähiliikenteen junille. Junakalustoyhtiön vuokrat sisällytetään HSL:n tilaamaan junaliikenteen operointikustannuksiin.

HSL:n tilaaman junaliikenteen operointikulut jaetaan kunnille matkustajakilometreistä ja nousuista laskettujen kuntakohtaisten jako-osuuksien painotettuna keskiarvoina junalinjoittain. Painoina on käytetty kummallekin osatekijälle 0,5. Junaliikenteessä toteutettiin vuoden 2023 aikana lippulajitukimus, minkä tuloksia hyödynnettiin tilinpäätöksen kuntaosuuslaskennassa. Edellinen junaliikenteen lippulajitukimus tehtiin vuonna 2021.

Metroliikenne

Kulut jaetaan kunnille viimeisten käytettävissä olevien matkustajalaskentojen ja lippulajituskimusten pohjalta laskettujen kuntakohtaisten matkustajakilometriä perusteella.

Matkustajakilometrit kunnittain lasketaan matkustajalaskennoista saatavien nousujen ja lippulajituskimuksista saatujen kuntalaisuusjakautumien ja keskimatkatietojen perusteella. Metroliikenteessä toteutettiin vuoden 2023 aikana lippulajituskimus, minkä tuloksia hyödynnettiin tilinpäätöksen kuntaosuuslaskennassa. Edellinen metroliikenteen lippulajituskimus tehtiin vuodelta 2021.

Kunnille kohdistetuista matkustajakilometreistä lasketaan edelleen metroliikenteen kustannusten jako-osuudet. Näillä jako-osuuksilla jaetaan metroliikenteen kulut kunnille.

Raitiovaunuliikenne

Kulut jaetaan kunnille viimeisten käytettävissä olevien matkustajalaskentojen ja lippulajituskimusten pohjalta laskettujen kuntakohtaisten matkustajakilometriä perusteella.

Matkustajakilometrit kunnittain lasketaan matkustajalaskennoista saatavien nousujen ja lippulajituskimuksista saatujen kuntalaisuusjakautumien ja keskimatkatietojen perusteella.

Kunnille kohdistetuista matkustajakilometreistä lasketaan edelleen raitiovaunuliikenteen kustannusten jako-osuudet. Näillä jako-osuuksilla jaetaan raitiovaunuliikenteen kulut kunnille.

Lauttaliikenne

Kulut jaetaan kunnille kohdistettujen matkustajakilometriä perusteella.

Kunnille kohdistetut matkustajakilometrit lasketaan matkakorttijärjestelmästä saatavien nousujen ja kuntakohtaisten keskimatkatietojen perusteella.

Nousuina käytetään lippulajeittain laskettuja vuositaso nousuja, jotka on kohdistettu kunnille matkakortin kuntalaisuustiedon ja lippulajin perusteella.

Kunnille kohdistetuista matkustajakilometreistä lasketaan edelleen lauttaliikenteen kustannusten jako-osuudet. Näillä jako-osuuksilla jaetaan lauttaliikenteen kulut kunnille.

Tilaaajaorganisaation suunnittelu, hallinto yms. kulut

Ko. kuluilla tarkoitetaan HSL- organisaation eri yksiköiden nettokuluja lukuun ottamatta operointikuluja.

Joukkoliikenne- ja liikennejärjestelmäsuunnittelun, viestinnän ja markkinoinnin, lippu- ja informaatiojärjestelmien ylläpidon, hallinnon yms. kulut kohdistetaan kunnille liikennemuodoittain/linjastoittain kuntien asukkaiden tekemien nousujen perusteella.

Liikenne-tulosalueen (joukkoliikenteen suunnittelun) ja matkalippujen tarkastusyksikön nettokulut sekä LIJ-järjestelmän poistot kohdistetaan ensin arvioitujen työpanosten ja laitemäärien perusteella eri liikennemuodoille tai linjastoille. Loput kulut on jaettu nousujen perusteella.

Eri liikennemuodoille/linjastoille kohdistetut yleiskustannukset yhteensä jaetaan edelleen kunnille matkustajakilometrien laskennassa käytettyjä kuntakohtaisten nousujen ja niistä laskettujen jako-osuuksien perusteella.

Infrakulut

Ennen vuotta 2012 käyttöön otetun joukkoliikenneinfran osalta noudatetaan seuraavia periaatteita:

- Bussiliikenteen jl-infrakulut kohdistetaan jäsenkaupungeille/kunnille linjastoittain nousujen suhteessa.
- Bussiliikenneterminaalien osalta kulut kohdistetaan ensin linjastoille terminaalista tehtyjen lähtöjen suhteessa.
- Junaliikenteen jl-infrakulut kohdistetaan jäsenkaupungeille/kunnille junaliikenteeseen tehtyjen nousujen suhteessa.
- Lauttaliikenteen jl-infrakulut kohdistetaan jäsenkaupungeille/kunnille lauttaliikenteeseen tehtyjen nousujen suhteessa.
- Metroliikenteen jl-infrakulut kohdistetaan jäsenkaupungeille/kunnille metroliikenteeseen tehtyjen nousujen suhteessa.
  - Raitioliikenteen jl-infrakulut kohdistetaan jäsenkaupungeille/kunnille raitioliikenteeseen tehtyjen nousujen suhteessa.

Vuonna 2012 tai sen jälkeen käyttöön otettavien merkittävien joukkoliikenneinvestointien jl-infrakulujen kohdistamisesta jäsenkaupungeille/kunnille on sovittu erikseen. Tällaisia uusia merkittäviä joukkoliikenneinvestointeja ovat sopimuksen mukaisesti ainakin Länsimetro ja Kehärata. Aikaisempi sopimus joukkoliikenneinfran kustannusten korvaamisesta jää sellaisenaan voimaan. Vuonna 2012 tai sen jälkeen käyttöön otetun joukkoliikenneinfran osalta noudatetaan seuraavia periaatteita:

- Junaliikenteen infrakulut kohdistetaan jäsenkunnille junaliikenteeseen tehtyjen nousujen suhteessa kunnittain.
- Lauttaliikenteen infrakulut kohdistetaan jäsenkunnille lauttaliikenteeseen tehtyjen nousujen suhteessa kunnittain.
- Metroliikenteen infrakulut kohdistetaan jäsenkunnille metroliikenteeseen tehtyjen nousujen suhteessa kunnittain.
- Raitioliikenteen infrakulut kohdistetaan jäsenkunnille raitioliikenteeseen tehtyjen nousujen suhteessa kunnittain.
- Pikaraitioliikenteen infrakulut kohdistetaan jäsenkunnille raitioliikenteeseen tehtyjen nousujen suhteessa kunnittain. Jäsenkuntien ja HSL:n välisessä infrasopimuksen teknisessä päivitysneuvottelussa on sovittu, että raitioliikennettä ei ole tarpeen jaotella pikaratikkaan ja tavalliseen ratikkaan, kun infrakulut jaetaan kunnille nousujen suhteessa kunkin kunnan osalta.

Bussiliikenteen infrakulut kohdistetaan jäsenkunnille linjastoittain nousujen suhteessa. Bussiliikenneterminaalien osalta kulut kohdistetaan ensin linjastoille terminaalista tehtyjen lähtöjen suhteessa. Joukkoliikennekatujen, -tunnelien ja -siltojen osalta kulut kohdistetaan ensin linjastoille kyseisen joukkoliikennekadun, -tunnelin tai -sillan läpi kulkevien vuorojen suhteessa.

LIPPUTULOT

Lipputulot kohdistetaan kunnille vyöhykkeittäin kuntalaisuustiedon ja lippulajin perusteella. Ne lipputulot, joita ei voida kohdistaa suoraan kunnille, kohdistetaan henkilökohtaisten aikuisten ja lasten

mobiili- ja arvolipputulosten suhteella vyöhykkeittäin. Kehäradan tuomista lisääntyneistä ABC-lippu-
loista vuosittain kohdistetaan kolme (3) miljoonaa euroa Vantaan kaupungille kattamaan Vantaalle
kohdistuvia Kehäradan infrakustannuksia. Vuoden 2023 lipputulosten kohdistuksessa käytettiin mo-
biilimyynnin osalta kesä-joulukuun 2021 ja tammi-toukokuun 2022 myyntidataa järjestelmässä ilmen-
neen kuntalaisuustietoa koskevan epäkohdan takia.

VALTION TUET

Kuntaosuuksia vähentävät valtiolta saadut tuet. Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen
tuki ja ilmastoperusteinen rahoitus ovat kohdistettu kuntien asukasluvun perusteella.

5 ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

Helsingissä 19.3.2024
Helsingin seudun liikenne –kuntayhtymän hallitus

Matias Pajula
puheenjohtaja

Pekka Sauri
varapuheenjohtaja

Anssi Aura

Saara Brax

Heli Halava

Sanna Hämäläinen

Elina Kauppila

Sirpa Kauppinen

Mia Laiho

Pasi Liukkonen

Björn Månsson

Maria Rajala

Sampsa Rydman

Jaana Ylitalo

Vesa Silfver
vs. toimitusjohtaja

Jussi Saarinen
johtaja

Tilintarkastusmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä ____/____ 2024

BDO Oy
Tilintarkastusyhteisö

Tiina Lind
KHT, JHT

This documents contains 66 pages before this page

Dokumentet inneholder 66 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 66 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 66 sider før denne side

Detta dokument innehåller 66 sidor före denna sida

SANNA HÄMÄLÄINEN

39df71d1-9f4a-4f63-8c5e-baca371a4c3b - 2024-03-20 14:53:20 UTC +02:00
BankID / MobileID - adaeac57-b72f-4bd7-946b-9b6ee0141b1f - FI

Björn Gustav Månsson

bc22c9f3-8f02-45d2-97ce-521512713a26 - 2024-03-20 15:07:23 UTC +02:00
BankID / MobileID - abb05bce-a240-43e9-930a-57f8031084de - FI

Pekka Markus Sauri

ee8282ec-511e-4547-9378-a7ffa246a910 - 2024-03-20 15:57:46 UTC +02:00
BankID / MobileID - 96aeaf96-2007-491c-8736-ec04793eb349 - FI

Pasi Hermanni Liukkonen

325266b1-b11c-44e6-8672-3f92bf4ed27d - 2024-03-20 17:57:00 UTC +02:00
BankID / MobileID - bf3a2cd0-9ecf-42d7-8e52-9c84f1a43a86 - FI

Vesa Petteri Silfver

ae4c5b9d-b199-4d47-914a-4b959305f2e5 - 2024-03-20 21:29:57 UTC +02:00
BankID / MobileID - 38fa0af9-7398-4145-85b7-70c9c147281d - FI

Anssi-Pekka Aura

fe2456a1-d9c8-4956-8c14-e8203b92e81e - 2024-03-20 22:01:00 UTC +02:00
BankID / MobileID - d4226410-cf0d-45a4-8ddd-411d247f2d0c - FI

HELI TELLERVO HALAVA

87fb898a-954a-4214-a45c-575ebaec1391 - 2024-03-21 08:51:33 UTC +02:00
BankID / MobileID - d3f095e6-38d6-488b-9b24-b27f6a010929 - FI

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende

This document contains 67 pages before this page

Tämä asiakirja sisältää 67 sivua ennen tätä sivua

Detta dokument innehåller 67 sidor före denna sida

Dokumentet inneholder 67 sider før denne siden

Dette dokument indeholder 67 sider før denne side

MATIAS RISTO MIKAEL PAJULA

1efab455-230b-499c-86e5-f38176cbf4cd - 2024-03-21 11:01:39 UTC +02:00
BankID / MobileID - 37179583-fcc9-4215-9e51-2dd8f073f5a9 - FI

JUSSI MIKAEL SAARINEN

bad48a70-1f87-460e-b644-0ec6027becdb - 2024-03-21 15:11:52 UTC +02:00
BankID / MobileID - d70e482e-8068-45c4-a826-b77a4f45f13f - FI

JENNI ELINA OTSONTYTÄR KAUPPILA

d6bed9f1-01eb-4012-a769-75b1afe44315 - 2024-03-21 15:49:10 UTC +02:00
BankID / MobileID - 536e876a-fa09-4948-b1ed-ceaa3b815e17 - FI

SAMPSA ILMARI RYDMAN

99a86062-0def-4cfe-9392-1349ea48da41 - 2024-03-21 15:56:21 UTC +02:00
BankID / MobileID - 6181fa1e-21b6-4423-b676-56314e838b82 - FI

Maria Esmeralda Rajala

3642366f-3f36-4dca-a263-cf25e6aac283 - 2024-03-21 19:05:22 UTC +02:00
BankID / MobileID - 9249a84a-abb0-45b7-ae4-e6a9f8d56fb2 - FI

MIA KAARINA LAIHO

443ae0cf-77f2-4d31-89d0-87b12cd24284 - 2024-03-25 08:05:01 UTC +02:00
BankID / MobileID - 2c46a83e-e480-4ff0-8649-5f59ca2a4f1a - FI

SAARA ANNIKKI BRAX

528c8719-c258-48d6-9437-9a63e7295b60 - 2024-03-25 11:43:04 UTC +02:00
BankID / MobileID - 1aac16db-c710-4b5f-a7cf-92aac185b13e - FI

authority to sign

asemavaltuus

ställningsfullmakt

autoritet til å signere

myndighed til at underskrive

representative

nimenkirjoitusoikeus

firmittekningsrätt

representant

repræsentant

custodial

huoltaja/edunvalvoja

förvaltare

foresatte/verge

frihedsberøvende

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 68 pages before this page

Tämä asiakirja sisältää 68 sivua ennen tätä sivua

Detta dokument innehåller 68 sidor före denna sida

Dokumentet inneholder 68 sider før denne siden

Dette dokument indeholder 68 sider før denne side

JAANA YLITALO

0177837b-26e6-4056-8310-d36a36c886bd - 2024-03-25 12:02:53 UTC +02:00

BankID / MobileID - 975ad9f8-2b31-4302-9388-d542b6a873fa - FI

SIRPA MARIA KAUPPINEN

ba670c29-ae6c-4911-b8a9-71088ea52e89 - 2024-03-26 07:26:57 UTC +02:00

BankID / MobileID - 1275a931-3131-4334-b681-a4cee674015b - FI

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 69 pages before this page

Tämä asiakirja sisältää 69 sivua ennen tätä sivua

Detta dokument innehåller 69 sidor före denna sida

Dokumentet inneholder 69 sider før denne siden

Dette dokument indeholder 69 sider før denne side

TIINA MARIA HANNELE LIND

9f343108-fcca-40d9-8f79-773316c72d34 - 2024-04-03 17:28:28 UTC +03:00

BankID / MobileID - a9a236fd-6d72-4ded-8fa6-91e76b22a35c - FI

authority to sign

asemavaltuus

ställningsfullmakt

autoritet til å signere

myndighed til at underskrive

representative

nimenkirjoitusoikeus

firmateckningsrätt

representant

repræsentant

custodial

huoltaja/edunvalvoja

förvaltare

foresatte/verge

frihedsberøvende